

Tukuma muzeja 90. jubilejai veltīta konference

SKATS NĀKOTNĒ

Referātu kopsavilkumi

atklājam
izglītojam
iedvesmojam

ISBN 978-9934-9183-5-3

UDK 069(474.332)(062)

SATURS

Tukuma muzejs Baltijas kultūrtelpā Agrita Ozola, Tukuma muzejs	2	Sadarbības izstādes Jūrmalas muzejā Guna Kalnača, Jūrmalas muzejs	19
Ventspils muzeja stratēģiskā attīstība: izaicinājumi un iespējas kultūras mantojuma ilgtspējīgai pārvaldībai Solvita Ūdre, Ventspils muzejs	5	Vizuālā māksla un starpdisciplināritāte. Latvijas Nacionālā mākslas muzeja pieredze Ginta Gerharde-Upeniece, Latvijas Nacionālais mākslas muzejs	21
Valmiera. Muzejs. Pilsēta. Sinerģija Iveta Blūma, Valmieras muzejs	7	Cēsu muzeja patriotiskās muzejpedagoģiskās nodarbības Evita Muceniece, Cēsu muzejs	23
Rīgas pils – arhitektūras piemineklis un mājvieta mūsdienīgam muzejam Toms Ķikuts, Latvijas Nacionālais vēstures muzejs	9	Mūžizglītība muzejā. Izaicinājumi un ieguvumi Ilona Ozola, Bauskas pils muzejs	25
Muzejs Durbes pilī. Kolekcijas veidošana Ina Līne, Tukuma muzejs	11	Pieaugušo izglītība Tukuma muzejā Santa Silava un Vineta Šulca, Tukuma muzejs	27
Dobeles novada muzeja krājuma arheoloģiskie priekšmeti: realitāte, iespējas, vīzijas Undīne Krūze, Dobeles novada muzejs	13		
Saglabāt atklājot. Muzeja atvērtā krājuma izaicinājumi un sniegtās iespējas Inna Rozentāle, Kuldīgas novada muzejs	15		
Tukuma muzeja 90. jubilejas izstādes Paula Stutiņa un Ieva Trillo, Tukuma muzejs	17		

Tukuma muzejs Baltijas kultūrtelpā

Agrita Ozola, Tukuma muzejs

Tukuma muzejs tapa pirms 90 gadiem. Muzeja dibināšana bija likumsakarīga, jo tolaik pilsētā bija aktīva mākslinieku, kolekcionāru un mākslas cienītāju kopiena. Tās veidošanos veicināja vairākas izcilas personības, piemēram, Voldemārs Matvejs (1877–1914), kurš 1904./1905. mācību gadā strādāja par skolotāju Tukumā. Viņa skolnieks Kārlis Meiris (1887–1950) mācījās arī pie Jaņa Rozentāla (1866–1916) un Vilhelma Purviša (1872–1945). Strādājot par skolotāju Tukuma vidusskolā, viņš ievirzīja mākslā spožus nākamās paaudzes māksliniekus Tukumā, kuru vidū bija Ansis Artums (1908–1997), Leonīds Āriņš (1907–1991), Kārlis Neilis (1908–1991), arī Arturs Lapiņš (1911–1983) un citi. Viņi, īpaši – Leonīds Āriņš, kas dibināja un vadīja mākslas muzeju, strādāja par pedagogu, veidoja nākamo mākslinieku paaudzi, pie kuras pieder mākslas zinātniece Gundega Cēbere (dz. 1943), muzeja darbiniece Ināra Runkovska (1947–2022), mākslas pedagoge un gleznotāja Ilze Pauliņa (dz. 1954), arī Alberts Pauliņš (dz. 1948) un citi.

Ansim Artumam bijusi nozīmīga loma jauno keramiķu izaugsmē divās paaudzēs. Viņa mājvieta Smilšu ielā 10 bija atvērta visiem, kam interesēja māksla un mūzika, arī norises aiz dzelzs priekšvara. Tur varēja apspriest kultūras aktualitātes, lasīt emigrācijā dzīvojošā Kārļa Neiļa un Haralda Biezā (1909–1995) vēstules, pētīt grāmatu sūtījumus un klausīties plates. Tur pulcējās mākslas interesenti un topošie

mākslinieki, tostarp Antra Ivdra (dz. 1966). Savukārt Ilze Pauliņa, būdama pedagoge, atraisīja Jaņa Šneidera (dz. 1995) un citu jauniešu talantus. Minētie un daudzi citi mākslinieki un mākslas cienītāji vienmēr bijuši cieši saistīti ar Tukuma muzeju.

Muzeja galvenais darbības virziens vienmēr bijis saistīts ar mākslu. Pirmā izstāde (05., 06. 01. 1936) un pirmā pastāvīgā ekspozīcija (no 28.01.1938) bija skaists pārsteigums ne tikai Latvijas, bet visas Baltijas mērogā. Leonīds Āriņš ar pilsētas valdes atbalstu bija radījis tādu muzeju, kuram tolaik līdzīga nebija. Mākslinieciski kvalitatīva Latvijas izcilāko gleznotāju darbu izlase, moderns iekārtojums ar sarkano samta zvilni zāles vidū un īpaša uzmanība katram apmeklētājam. Leonīdam Āriņam kā sava ceļa gājējam mākslā un arī muzeju nozarē, ir nenovērtējama loma Tukuma muzeja vēsturē un ne tikai. Viņa pārlicība, ka muzeja pamatā ir jābūt izcilai un pārdomāti veidotai kolekcijai, ka māksla jāpadara pieejama plašai sabiedrībai un tas jāpaveic profesionāli vislabākajā veidā, joprojām ir Tukuma muzeja darbības pamatā.

Muzeja darbības 90 gados bijuši gan izaugsmes un uzplaukuma, gan mākslas vērtību apdraudējuma un stagnācijas periodi. Otrā pasaules kara laikā lielākā daļa kolekcijas tika paglābta no iznīcināšanas, bet 28 mākslas darbi no ekspozīcijas pazuda pēc sarkanās armijas ienākšanas pilsētā 1945. gada 8. maijā. Leonīdam Āriņam nācās atstāt muzeja direktora amatu 1953. gada 25. maijā, jo viņš spītīgi neizpildīja īpašo mākslas komisiju lēmumus iznīcināt "baltgvardu un emigrantu" radītos mākslas darbus, tostarp Jēkaba Kazāka "Metu gleznai" (1916), kurā redzams sarkanbaltsarkanais karogs. Leonīda Āriņa vietā uz Tukumu pārcēla Augusti Kapmani (1893–1981), kura ne tikai neizpildīja komisiju lēmumus, bet vēl papildināja kolekciju ar izciliem mākslas darbiem, kas t.s. tīrīšanas akciju laikā bija jāizņem no centrālajiem muzejiem. Arī viņa pastāvīgajā ekspozīcijā atļāvās eksponēt nevēlamo mākslinieku, tostarp Kārļa Neiļa, darbus. Piecdesmito gadu nogalē un sešdesmito gadu sākumā viņa parūpējās par Ulda Zemzara (1928–2022), Martas Staņas (1913–1972), arī Leonīda Āriņa, darbu papildinājumu kolekcijai.

1958. gadā republikā aizsākās novadpētniecības muzeju dibināšanas ēra. Muzejs pārtapa par mākslas un novadpētniecības muzeju. Aizsākās vēstures izpēte un tika organizētas pirmās ekspedīcijas, muzejs iesaistījās pieminekļu aizsardzības aktivitātēs un arheoloģiskās izpētes organizēšanā. Tomēr māksla joprojām palika darbības centrā. Nopietna vēstures ekspozīcija tā arī netika izveidota. Ievērtības cienīgs ir muzeja mākslas sektora vadītāja Artura Vaidziņa (1923–2016) un direktora Arnolda Cīruļa (1915–1981) mēģinājums glābt Lestenes baznīcas iekārtas priekšmetus laikā, kad baznīcas tika slēgtas un/vai pielāgotas neatbilstošām funkcijām. Glābšanas darbus aizsāka Jurgis Skulme (1928–2015), tajos iesaistījās Mākslas akadēmijas studenti – Mārcis Kļaviņš (1940–2020) un Imants Lancmanis (dz. 1941) – vēlākie Rundāles pils muzeja veidotāji, arī Lestenes kokgriezumu saglabāšanas un restaurācijas iniciatori.

Tukuma muzejam nebija piemērotu telpu kokgriezumu izvietojumam brīdī, kad sākās kaltes būvniecības darbi Lestenes baznīcā, tāpēc daļa iekārtas nonāca Pūres baznīcā, kur tos pamatīgi sabojāja filmas “Kad lietūs un vēji sitas logā” filmēšanas laikā 1967. gada vasarā. Muzejs, ar Tukuma rajona vadības, prokuratūras, arī Kultūras ministrijas, atbalstu, iesūdzēja Rīgas kinostudiju tiesā un panāca zaudējumu piedziņu. Tas deva iespēju veikt atsevišķus restaurācijas pasākumus.

Spilgtākais notikums sešdesmito gadu Latvijas kultūrtelpā bija Lestenes kokgriezumu izstāde muzejā 1967. gadā. Tā bija izstāde, kuru skatīties brauca ne tikai mākslas pazinēji, bet arī skolu un darba kolektīvi no visas Latvijas. Kā jau tas padomju valstī pienācās, muzeju pēkšņi slēdza remonta dēļ. Pirms tam gadu desmitiem remonts nebija iespējams. Pēc remonta muzejs nebija neko mainījis savā pārlicībā – tas atvērās 1968. gada 8. septembrī ar jaunu ekspozīciju, kas bija veltīta Lestenes kokgriezumiem. Direktors Arnolds Cīrulis par šo uzdrīkstēšanos samaksāja ar amatu. Viņš kopā ar Arturu Vaidziņu bija turējis arī rūpi par Kārļa Zemdegas pieminekļa “Strēlnieks”, par Tukuma Pils torņa un Durbes pils iekļaušanu valsts kultūras pieminekļu sarakstā. Muzejs bija tā vieta, kur mākslinieki, mākslas zinātnieki un studenti varēja iepazīties ar starpkaru perioda mākslas darbiem.

Tukuma muzejs kopš pirmsākumiem pulcēja ap sevi māksliniekus. Muzejs organizēja tukumnieku izstādes, iesaistīja jauniešus mākslas studijā. Pēc Mākslinieku savienības ierosinājuma 1959. gadā aizsāktās Mākslinieku dienas laikā gaitā pārauga grandiozos ikgadējos Mākslas festivālos. Liela nozīme tajā bija Tairai Haļapinai (1922–2012), kura kopš jaunības bija saistīta ar Tukumu. Viņa aizsāka Voldemāra Matveja darbības pētniecību Latvijā. Viņa arvien mudināja muzeju neatslābt un māksliniekus darboties. Lielā mērā tieši viņai pateicoties, mākslas dzīve ieguva arvien jaunas izpausmes un 1983. gadā nodibinājās Tukuma mākslinieku grupa. Astoņdesmito gadu spilgtāko kultūras dzīves notikumu vidū noteikti jāpiemin Mākslas dienu pasākumi, kas līdzīgi 21. gadsimtā organizētajām Muzeju naktīm, piesaistīja tūkstošiem apmeklētāju. Tāda veida pasākumus šodien dēvē par koprades projektiem, jo to organizēšanā jau tolaik, un arī mūsdienās, brīvprātīgi iesaistās desmitiem cilvēku. Atmosfērā laikā ar Latvijas Kultūras fonda, Latvijas Tautas frontes un lielu vietējo mākslinieku līdzdalību 1988. gadā muzejs izveidoja mākslas salonu, kas vēlāk pārtapa par mākslas galeriju “Durvis”. Lietišķās mākslas meistarību palīdzēja izveidot Audēju darbnīcu un izstāžu zāli.

1991. gads iezīmēja pagrieziena punktu un arī muzeja dzīvē. Muzejs ieguva Durbes pili un ar rajona pašvaldības atbalstu uzsāka atjaunošanu, piesaistot ekspertus un kopienas pārstāvjus un attīstot konsultatīvo projektu ideju kā to savā grāmatā “Līdzdalīgais muzejs” (Participatory Museum, 2010) dēvē Nīna Saimona (Nina Saimon). 1995. gadā sadarbībā ar Tukuma pilsētas pašvaldību tapa pilsētas vēsturei veltītais muzejs “Tukuma Pils tornis”, kura izveidē, īpaši ekspozīciju un izstāžu tēmu izvēlē, izpētē un izstāžu iekārtošanā, muzejs sāka praktizēt kopdarbības projektus. Tas

prasīja ļoti lielu laika resursu, bet deva iespēju strādāt kopā ar dažādām kopienām, iepazīt tās, veidot tiklojumu. Darba rezultātā īpašu nozāres atzinību ieguvusi ekspozīcija “Savējo stāsti, ne svešo”, kas veltīta 20. gadsimta tukumniekiem un kuras veidošanā no sākuma līdz pat atklāšanai iesaistījās pavisam 272 tukumnieku. Arī ekspozīcijas aktualizācija un pavadošie pasākumi, tostarp ikgadējais pasākums “Barikāžu ugunsurs”, tiek organizēti kopā ar kopienas pārstāvjiem.

Muzejs aktīvi iesaistījās arī plānošanas dokumentu, tostarp Tukuma novada kultūrvides stratēģijas izstrādē (2020). Dalība Latvijas Muzeju biedrībā, Starptautiskās muzeju padomes (ICOM) un Baltijas pilsētu savienības vadošajās institūcijās, devusi gan jaunu profesionālo pieredzi, gan iespēju reprezentēt muzeju un novadu pasaulē, arī uzņemt kultūras profesionāļus Tukumā. Durbes pils un Tukuma Pils tornis pārstāvēti Baltijas jūras reģiona piļu un muzeju asociācijā. Tukuma muzejs atbalsta šīs asociācijas izdevuma “Baltic Tides” (2025) tapšanu. Ļoti nozīmīga muzejam ir profesionālā sadarbība ar citiem muzejiem un kultūras institūcijām Latvijā un Baltijas jūras reģionā. Dalība Latvijas Nacionālā mākslas muzeja nacionālajās un starptautiskajās izstādēs sniedz jaunu pieredzi. Savukārt Latvijas muzeju deponējumi palīdz veidot kvalitatīvāku izstāžu piedāvājumu tukumniekiem. Durbes pils pirmā ekspozīcijas versija bija balstīta tikai citu muzeju, tostarp Latvijas Nacionālā vēstures muzeja, Latvijas Nacionālā mākslas muzeja, Rīgas vēstures un kuģniecības muzeja, Rundāles pils, Bauskas pils muzeja, Jūrmalas pilsētas muzeja un citu deponējumos. Tā ir liela profesionāla uzticēšanās, ko esam baudījuši, un lieliska izaugsmes iespēja, kas mums dota.

Tukuma muzejs ir UNESCO programmas “Pasaulē atmiņa” Latvijas nacionālajā reģistrā iekļautās nominācijas “Sibīrijā rakstītās vēstules uz bērza tās” pieteicējs un attīstītājs. Sadarbībā ar Baltijas valsti, Polijas un Ukrainas UNESCO nacionālajām komisijām Tukuma muzejs ir vairākkārt virzījis šo nomināciju iekļaušanai starptautiskajā sarakstā, ko nav izdevies panākt globālās situācijas dēļ. Šai tēmai veltītas vairākas Tukuma muzeja ceļojošās izstādes, kas eksponētas jau 12 pasaulē valstīs, tostarp Francijā Latvijas prezidentūras periodā Eiropas Parlamenta Ministru komitejā (2023).

Kopš 2019. gada Tukuma muzejam ir reģionālas nozīmes muzeja statuss. Organizācijas sastāvā ir septiņi muzeji: Tukuma Mākslas muzejs (1935), Pastariņa muzejs (1967), Mākslas galerija “Durvis” (1988), Tukuma Audēju darbnīca (1988), Durbes pils (1991), Tukuma Pils tornis (1995) un Džūkstes Pasaku muzejs (2001). Tie visi ir piedzīvojuši pozitīvas pārmaiņas – ēku restaurāciju un ekspozīciju modernizāciju, saņemot atbalstu gan no pašvaldībām, gan valsts kultūrkapitāla fonda, gan arī Eiropas savienības fondu programmām.

Tām muzeja darbinieku paaudzēm, kas strādājuši pēc Āriņa, bijis dots gan laiks sapņošanai un jaunu muzeju projektēšanas, gan projektu nolikšanai plauktā,

neveiksmju pārdomāšanai un jaunu risinājumu meklēšanai. Nerealizēts palicis Mākslas centra projekts, ko izstrādājis Leonīda Tugaļeva vadītais birojs. Plauktā nolikta izstāžu zāles un atvērtā krājuma, arī mūsdienīgas restaurācijas centra, dokumentācija, ko Durbes pils kompleksā projektēja "Arhitektes I. Caunītes birojs". Toties Tukuma muzeja mākslas kolekcijas izlase izdruku veidā skatāma brīvdabas mākslas ekspozīcijā vecpilsētas ielās, nodrošinot pieejamību jebkurā diennakts laikā. Tukuma mākslas muzejs turpina Āriņa iezīmēto ceļu, rūpējoties par kvalitatīvu profesionālās mākslas un kultūrvēsturisko vērtību pieejamību plašā sabiedrībā. Kā galveno muzeālās komunikācijas formu tas ir izvēlējis patstāvīgi mainīgo ekspozīciju, četras reizes gadā tajā mainot kolekcijas darbus atbilstoši izvēlētajai tēmai un papildinot tos ar deponējumiem. Lai parādītu īpašo nacionālas nozīmes mākslas kolekciju, Tukuma muzejs sadarbībā ar Vēndamas kūdras koloniju muzejā (*Veenkoloniaal Museum Veendam*), Nīderlandē, un Kauņas rajona muzeja Raudondvaris pili, Lietuvā, strādā pie starptautiskām izstādēm. Izstāde "Sibīrijas vēstules" būs skatāma (2026) Igaunijas tautas muzejā (*Eesti Rahva Muuseum*) Tartu.

Iezīmējot nākotnes skatījumu, turpinām Durbes pils kompleksa izpēti un atjaunošanas darbus, tādējādi izceļot šīs vietas arhitektonisko, kultūrvēsturisko un arī zinātnisko vērtību. Nākamās desmitgades ieceres saistītas ar pils kompleksa vēsturiskā tēla atjaunošanu un muzeja krājuma pieejamības paplašināšanu. Piesaistot Eiropas Savienības Eiropas reģionālā attīstības fonda finansējuma programmas "Kultūras mantojuma saglabāšana un jaunu pakalpojumu attīstība" ietvaros plānots realizēt projektu "Durbes muižas kalpu mājas atjaunošana" (2025–2028). Izstrādāta tehniskā dokumentācija Tukuma Mākslas muzeja ēkas fasādes un jumta atjaunošanai (SIA "Arhitektoniskās izpēti grupa", 2024). Muzeja misijā esam akcentējuši kultūrvēsturisko vērtību pieejamību, pētniecības un popularizācijas nozīmību, veicinot to radošu izmantošanu.

Muzeja vārdā izsaku pateicību visiem māksliniekiem, pētniekiem, literātiem, novadpētniekiem, kas vēlas izzināt muzeja krājumu un arī papildināt to, visiem kopienas pārstāvjiem. Augstu vērtējam mūsu pašvaldības vēlmi risināt sasāpējušos kultūras mantojuma saglabāšanas jautājumus un atbalstīt māksliniecišķās jaunrades izpausmes visā to daudzveidībā. Vissiltākos vārdus gribu veltīt muzeju kolēģiem Latvijā un Baltijas jūras reģiona valstīs, arī Amerikas Savienotajās Valstīs, Kenijā un Dienvidāfrikā, ar kuriem kopā daudz paveikts tieši pētniecībā un muzejpedagoģijas jomā. Man ir bijis tas gods iepazīt Tukuma muzeju jau 1981. gadā un būt muzeja saimē pastāvīgi kopš 1983. gada februāra un baudīt muzeja kolēģu uzticēšanos un atbalstu, kopā strādāt un kopā plānot jaunas ieceres. Sirsnīga pateicība visiem un ikvienam, kas ieguldījis savu enerģiju Tukuma muzeja darbībā!

Ventspils muzeja stratēģiskā attīstība: izaicinājumi un iespējas kultūras mantojuma ilgtspējīgai pārvaldībai

Solvita Ūdre, Ventspils muzejs

Ventspils muzejs dibināts 1928. gadā kā Ventspils Skolotāju arodbiedrības muzejs. Laika gaitā ir mainījušies muzeja īpašnieki, atrašanās vieta un struktūra. Ventspils muzejs jau gandrīz 100 gadus ir Kurzemes kultūras identitātes glabātājs. Muzejs ir vieta, kur satiekas vietējā kopiena, vēstures pētnieki, skolēni un pilsētas viesi. Muzejs ik gadu uzņem apmēram 70 tūkstošus apmeklētāju. Muzeja struktūrā ietilpst Livonijas ordeņa pils – viena no vizuāli atpazīstamākajām Kurzemes viduslaiku cietokšņa būvēm; Piejūras brīvdabas muzejs ar unikālu laivu kolekciju un šaursliežu dzelzceļa infrastruktūru; Amatu māja, kas koncentrējas uz pilsētas amatniecības tradīciju stāstiem; rakstnieka H.Dorbes memoriālais muzejs kā 20. gs. 60.-80. gadu kultūras dzīves liecība.

Daudzveidība padara muzeju par būtisku kultūras mantojuma centru, bet vienlaikus uzliek arī sarežģītus pienākumus: pārvaldīt atšķirīgas ēkas, dažādu veidu priekšmetus un ļoti dažādas auditorijas.

Kultūras mantojuma pārvaldība arvien ciešāk saistīta ar plašākiem sabiedrības procesiem – ilgtspēju, reģionālo attīstību, izglītību un tūrismu. Tas nozīmē, ka muzejam ir jādome ne tikai par pagātnes saglabāšanu, bet arī par to, kā nodrošināt pieejamību, līdzdalību un noturību nākotnē.

Ventspils muzeja darbību, līdztekus standarta uzdevumiem - krāt, pētīt un popularizēt kultūras mantojumu, akcentējot Ventspils un Kurzemes reģiona vēsturisko un sociālo daudzveidību, papildina vīzija būt mūsdienīgam, profesionālam un sabiedrībai nozīmīgam muzejam, kas nodrošina piekļuvi zināšanām un kultūras pieredzei.

Stratēģiskajā plānošanā muzejs īpaši uzsver līdzsvaru starp kultūras mantojuma saglabāšanu un inovatīvu, mūsdienīgu pieeju interpretācijai un publiskajai pieejamībai. Plānošana balstās uz muzeja speciālistu iesaisti visos muzeja attīstības stratēģijas izstrādes posmos.

Izaicinājumi muzeja attīstībā:

1. Infrastruktūra un krājuma saglabāšana

Muzejs pārvalda ēkas, kas pašas ir kultūras mantojuma objekti. Tieši tāpēc nozīmīga daļa resursu jāvelta infrastruktūras uzturēšanai un pilnveidei. Muzeja krājumā ir vairāk kā 160 000 krājuma priekšmetu – no arheoloģijas un etnogrāfijas līdz industriālajam mantojumam un jaunākās vēstures materiāliem.

2. Liela objektu dažādība

Ventspils muzejam ir unikāls mantojuma spektrs: laivas un kuģi, lokomotīves un vagoni, pils, arheoloģiskie priekšmeti, etnogrāfija, mākslas darbi, militārais mantojums. Katram veidam nepieciešama specifiska konservācija un zināšanas.

3. Personāls un kapacitāte

Lai pārvaldītu šādu dažādību, muzeja komandai jābūt ar plašām zināšanām: arheologs, vēsturnieki, krājuma speciālisti, restauratori, izglītības programmu veidotāji. Reģionos speciālistu piesaiste ir sarežģīta, tāpēc būtisks ir profesionālās kvalifikācijas paaugstināšanas atbalsts.

4. Digitalizācija

Digitalizācijas process turpinās, bet tas prasa lielus resursus – gan tehniskos, gan cilvēkresursu. Arī Ventspils muzejam jāspēj nodrošināt digitalizācijas kvalitāti. Vienlaikus sabiedrība sagaida digitālus risinājumus arī apmeklētāju pieredzē – virtuālās ekspozīcijas, izglītības platformas, interaktīvas tehnoloģijas.

5. Auditorijas daudzveidība

Reģionālajos muzejos īpašs jautājums ir sabalansēt vietējo un tūristu auditoriju. Sabiedrības interese par muzejiem mainās, un apmeklētāji sagaida gan zinātniski saturīgu, gan emocionāli saistošu pieredzi.

Neraugoties uz izaicinājumiem, Ventspils muzejam ir liels attīstības potenciāls, kas balstās tā unikālajā struktūrā un pilsētas atbalstā. Stratēģiski tiek plānots attīstīt katras struktūrvienības īpašo vietu kopējā Ventspils stāstā.

1. Livonijas ordeņa pils kā starptautiski konkurētspējīgs kultūras centrs un pilsētas simbols.
2. Piejūras brīvdabas muzejs kā unikāls Kurzemes identitātes stāsts.
3. Amatu māja un tradicionālo prasmju saglabāšana.
4. Herberta Dorbes memoriālais muzejs kā literatūras un pilsētvides piemineklis.
5. Sadarbība ar kopienas - Ventspils muzejs jau šobrīd ir vieta, kur notiek dažādi sabiedriski un kultūras pasākumi. Ilgtspējas kontekstā būtiski ir dokumentēt mūsdienu notikumus un atmiņas, turpinot pilsētas dzīves dokumentēšanu.

Pašvaldību muzeju finansējuma modelis Latvijā lielā mērā balstās uz pašvaldību atbalstu. Tas nozīmē, ka ilgtermiņa plānošanu bieži ietekmē ārējie faktori. Papildu finansējuma piesaiste — projekti, partnerības, ziedojumi — kļūst par vienu no galvenajiem stratēģijas balstiem. Līdz ar to būtiski ir ne tikai izstrādāt projektus, bet arī veidot spēcīgu starptautisko sadarbību, kas ļauj iesaistīties Eiropas kultūras un pētniecības programmās.

Eiropas Savienības līdzfinansētie projekti nodrošina infrastruktūras attīstību muzeja funkciju nodrošināšanai. Laika posmā no 2018. gada līdz 2025. gadam īstenoti 8 projekti par kopējo summu 7 886 841 EUR. Šobrīd īstenošanā ir 4 projekti ar kopējo summu 754 577 EUR. Vērtēšanas procesā ir viens projekts par summu 1 046 359 EUR. Ventspils valstspilsētas Investīciju plānā un Ventspils muzeja attīstības stratēģijā ir nosaukti 5 projekti par kopējo summu 3 300 000 EUR. Īstenotie projekti saņem augstus novērtējumus profesionāļu vērtējumā. Bet Valsts kultūrkapitāla finansējums palīdz nodrošināt kvalitatīvu darbu ar sabiedrību – izstādes, koncerti. Katru gadu valsts atbalstā tiek saņemts vidēji 20 000 EUR.

Muzeja stratēģiskā attīstība nav tikai iekšējs process. Tā ir daļa no valsts kultūrpolitikas. Ilgtspējīga pārvaldība prasa gan finansiālu stabilitāti, gan profesionālas kompetences, gan arī spēju pielāgoties laikmeta izmaiņām. Ventspils muzejs ir gatavs izmantot savas priekšrocības — daudzveidīgo krājumu, unikālo kultūrvēsturisko vidi un sabiedrisko atbalstu, lai attīstītos kā mūsdienīgs muzejs.

Mūsu pieredze rāda, ka attīstība nav iespējama bez ilgtermiņa projektu īstenošanas. Restaurācijas, digitalizācijas, izglītības un sabiedrības iesaistes projekti ir būtiski stiprinājuši muzeja profesionālo kapacitāti un kvalitāti.

Mūsu uzdevums ir turpināt šo attīstības ceļu, nodrošinot, ka kultūras mantojums tiek saglabāts un nodots nākamajām paaudzēm visaugstākajā kvalitātē.

Valmiera. Muzejs. Pilsēta. Sinerģija

Iveta Blūma, Valmieras muzejs

Valmieras muzeja mājvieta ir pašā Valmieras pilsētas centrā, vecpilsētā – ainaviski skaistā vietā. Te atrodas senpilsētas būtiskākās komponentes – Livonijas ordeņa pils drupas ar viduslaiku nocietinājumiem, Sv. Sīmaņa evaņģēliski luteriskā baznīca. Teritorijas telpisko kvalitāti papildina Gaujas krasts ar pilsētas panorāmu. Trīs dominantes, kas veido senpilsētas kodolu, liecina par viduslaiku pilsētas telpisko un semantisko organizāciju. Pils teritorijā, izmantojot pils mūru un nocietinājumu drupas, no 18. gadsimta pakāpeniski integrētas jaunas arhitektoniskas substances, kuras šodien jau nes noteiktu kultūrvēsturisko vērtību slodzi un veido Valmieras senpilsētas koptēlu.

Valmieras muzejs apsaimnieko visu pils teritoriju un tajā esošās ēkas, apzinoties, ka kultūrvēsturiskie objekti, kas kalpoja kā arhitektoniskie simboli viduslaiku Livonijas kontekstā, saglabājuši savu nozīmību līdz mūsdienām. Tā ir atbildība, kas vieniem nav paceļama. Muzejs rūpējas par vērtībām, kas svarīgas pilsētai, novadam, kopienai. Vēsturisko centru attīstības piemēri liecina, ka tie spēj uzņemties gan funkcionālu slodzi, gan ar laika gaitā pieaugošām kultūrvēsturiskām vērtībām, kalpot par vietas simboliem, dominantēm arī mūsdienu pilsētvidē.

Tāpēc jau pirms 20 gadiem Valmieras muzejs un pilsēta aizsāka pasākumu kopumu “Kvalitatīvas kultūrvides izveidošana Valmieras vecpilsētā un muzeja ilgtspējīga attīstība”. To mērķis – sabalansējot jaunveidojamās pilsētībūvnieciskās struktūras ar vēsturiskām, ainaviskām un mākslinieciskām vērtībām, veidot pilsētas vēsturisko centru par pilsētas ilgtspējīgas attīstības potenciālu.

Kopējā sadarbība turpinājusies, sniedzot materiālā un nemateriālā kultūras mantojuma apzināšanas, pētniecības, izziņas un izglītošanās iespējas lielai sabiedrības daļai – vietējās kopienas iedzīvotājiem – un iesaistoties kultūrvēstures procesu veidošanā. Savukārt tūristiem dota iespēja izzināt un piedzīvot kultūras, vēstures, arhitektūras un sabiedrības vērtības.

2023. gadā Eiropas Reģionālā attīstības fonda Darbības programmas specifiskā atbalsta mērķa 5.5.1. “Saglabāt, aizsargāt un attīstīt nozīmīgu kultūras un dabas mantojumu, kā arī attīstīt ar to saistītos pakalpojumus” ietvaros noslēdzās divu Valmieras pašvaldības un muzeja projektu ieviešana. Projektā “Kultūra, vēsture, arhitektūra Gaujas un laika lokos” pabeigta Valmieras mūra pils Ziemeļu puses aizsargmūra un ziemeļrietumu daļas pagrabu atsegto mūru konservācija ar pagrabu tīklojuma virskārtas nostiprināšanu, uzbūvēts jauns apjoms – Valmieras pils kultūrvides centra ēka pils ziemeļrietumu daļā, izveidojot patstāvīgu stiklota

materiāla konstrukciju. Ēkā ierīkota ekspozīcijas “de Woldemer” daļa, kas stāsta par pils vidi un Valmieru kā Hanzas pilsētu.

Šīs pašas mērķprogrammas ietvaros realizēts arī projekts “Valmieras vēsturiskā centra attīstība”. Valmieras “Vecās aptiekas” ēku komplekss ir viena no būvēm, kurai kopējā vecpilsētas panorāmā ir ne tikai fona vērtība vien. Tajā integrēta arī senākā saglabājusies koka arhitektūras celtnes Valmieras pilsētā. Projekta ietvaros notika kompleksa ēku un ar tām saistītās infrastruktūras pārbūve, atjaunošana un restaurācija, telpās turpinot ekspozīcijas “de Woldemer” stāstu, kā arī izveidojot telpas darbiniekiem un izglītojošajiem pasākumiem. Pasākumu telpa kalpo arī kā sarunu telpa vietējai sabiedrībai. Te tiek risināti daudzi kopienai svarīgi jautājumi. Projekta ietvaros turpināta arī infrastruktūras attīstība pils teritorijā un veikta Ziloņu ielas pārbūve. Abu projektu kopējais finansējums, kas ieguldīts tikai muzeja infrastruktūras attīstībā, ir vairāk nekā četri miljoni eiro. Atbalsts no pašvaldības šo projektu realizācijā ir devis nozīmīgu stimulu muzeja un tā pakalpojumu attīstībai.

Muzejs strādā ar skatu nākotnē. Sinerģija starp pilsētu, gan kā telpisku vietu, gan administratīvu institūciju, un muzeju attīstās. Arī nākotnē muzeja un kultūrvēsturiskā mantojuma infrastruktūras attīstībā plānots ieguldīt apjomīgas investīcijas, lai nodrošinātu kultūras mantojuma piekļūstamību un pilnveidotu muzeja sniegto pakalpojumu kvalitāti. Daudzveidīgais muzeja krājums, pētnieciskais darbs, kvalitatīvais kultūras piedāvājums, sadarbības un starppaaudžu kultūras dialogs, tās ir vērtības, kurās muzejs balsta savu darbību, lai būtu atvērta un pieejama satikšanās vieta.

Rīgas pils – arhitektūras piemineklis un mājvieta mūsdienīgam muzejam

Toms Ķikuts, Latvijas Nacionālais vēstures muzejs

Latvijas Nacionālais vēstures muzejs ir viens no senākajiem Latvijas muzejiem. No 1869. gadā dibinātās Rīgas Latviešu biedrības Zinību komisijas muzeja pēc valsts dibināšanas tas kļuva par jaunās Latvijas valsts muzeju (Latvijas Etnogrāfiskais muzejs (1920), Valsts vēsturiskais muzejs (1924)) un iemiesoja valsts veidotāju paaudzes centienus nacionālās kultūras izveidošanā.

No 1920. gada muzejs atradies Rīgas pilī – sākotnēji drīzāk nejaušības dēļ, tādēļ, ka citur jaunās valsts institūcijām nebija vietas, vēlāk pieņemot pili kā savu likteni, kā “valsts pirmo ēku”, kurā pienāktos būt arī nacionālajam muzejam. Tomēr telpu trūkums, jautājums par pils piemērotību, infrastruktūras atbilstību mūsdienīgam muzejam, lai kā to saprastu katrā laikmetā, uz vairākām desmitgadēm muzeju drīzāk padarīja par pils gūstekni, nevis cieņpilnu vēsturiskās ēkas viesi.

Utilitārā pieeja Rīgas pilij kā kvadrātmētru summai jau kopš cariskās Krievijas “ieredņu citadeles” laikiem 19. gadsimtā, laika gaitā nonivelējusi arī pils kā kultūrvēsturiska objekta un arhitektūras pieminekļa uztveri plašākā sabiedrībā. Tā drīzāk saistījusies ar tur mītošajām institūcijām vai amatpersonām (“gubernas pils”, “Valdības pils”, “prezidenta pils”). Par labu pils ilgās un nozīmīgās vēstures apziņai nav nākušas arī ēkas pārbūves, to 19. gadsimta gaitā arī vizuāli pārveidojot kā daudzstāvu “biroju ēku”, par kuras “iepriekšējo dzīvi” nemitīgi liecinājuši tikai 16. gadsimtā uzceltie apaļie torņi.

Pēdējos 25 gados pieņemtie lēmumi, plānoti un neplānoti notikumi nostiprinājuši Latvijas Nacionālo vēstures muzeju kā vienīgo Rīgas pils senākās daļas, 16. gs. celtās kastelas lietotāju līdzās jaunākajās pils daļās izvietotajai Valsts prezidenta kancelejai. 2023./2024. gada mijā noslēdzās kastelas rekonstrukcijas pirmais posms, kas šo pils daļu sāka pielāgot tieši muzeja funkcijai. Kastelas rekonstrukcija ir tikai tās sākumposmā, arī šodien vēl aptuveni 2/3 pils jau kopš 2013. gada ugunsgrēka atrodas nelietojamā stāvotī. Tomēr šīs arhitektoniski ļoti nozīmīgās un arī muzeja funkcijām ļoti nozīmīgās kastelas daļas plānošanas, rekonstrukcijas un arī iedzīvināšanas process licis apsvērt daudziem muzejiem pilis un citos mantojuma objektos aktuālos jautājumus, kas skar visas pamatdarbības jomas.

Vispirms jau tā ir bijusi konceptuālās plānošanas dilemma: kādas būs pils kā kultūrvēsturiska objekta attiecības ar muzeja pamatfunkcijām, ņemot vērā, ka Latvijas Nacionālais vēstures muzejs nevar būt Rīgas pils muzejs? Vai pārbūve,

lai nodrošinātu ļoti augstas muzeja funkcionālās prasības un piekļūstamību, būs racionāla un saudzīga? Vai ieguldījumus pils izpētē un atjaunošanā varēs sabalansēt ar to telpu estētisko un emocionālo atdevi, kas būs pēc to pielāgošanas muzeja funkcionālajām vajadzībām? Vai pils ir īstā izvēle, ņemot vērā, ka vēstures muzeju var ierīkot jebkādas tehniski piemērotās telpās, bet pils ir viena un nepārvirojama?

Tas ir arī pētniecības un ekspozīciju veidošanas izaicinājums: vai ir iespējams izveidot mūsdienīgu ekspozīciju tik specifiskās telpās, kādas tās ir pilī un vai ir iespējams izplānot ekspozīcijas un apmeklējuma veidus tā, lai atstātu iespēju iepazīt arī Rīgas pili kā arhitektūras pieminekli un kultūrvēsturisku objektu? Cik liels resursu ieguldījums muzejam būs nepieciešams, lai pilnvērtīgi un kvalitatīvi spētu integrēt Rīgas pils kā objekta vēstures stāstu muzeja ekspozīciju, krājuma, publiskajā darbā?

Pils kā objekta un muzeja funkciju sabalansēšana neapšaubāmi saistīta arī ar krājuma saglabāšanas un muzeja drošības jautājumiem: vai un kā mantojuma objektu var pielāgot krājuma saudzīgas saglabāšanas principiem un normām? Cik lielu telpu platību būs jānodala no apmeklētāju plūsmas, lai muzejs varētu funkcionēt? Vai ir saprātīgi un godīgi pret apmeklētāju izcilu pieminekli izmantot krājuma saglabāšanas, restaurācijas un citām publiski nepieejamām funkcijām? Kādi būs ierobežojumi drošības nosacījumu dēļ un vai tie neietekmēs muzeja pamatfunkciju veikšanu?

Tikpat daudz jautājumu arī komunikācijas un mārketinga jomā – vai apmeklētājs nebūs vilies, nākot uz pili, bet primāri iegūstot ar pili nesaistītu ekspozīciju saturu? Vai neeksponejot pili kā objektu ir ētiski ekspozīcijas atrašanās vietas apzīmēšanai izmantot pils vārdu? Kādas negatīvas ietekmes pils kā objekts var atstāt uz muzeja kā institūcijas zīmolu? Vai muzejam vai ekspozīcijai būs jākorrigē tā stratēģiskie un zīmola (tēla) uzstādījumi tā atrašanās vietas dēļ? Vai mūsdienās muzeja atrašanās vēsturiskā ēkā ir ieguvums vai zaudējums? Priekšroka tiks dota lielajām un vērienīgajām “black-box” tipa ekspozīcijām vai autentiskajam un gudri pielāgotajam?

Daudzas atbildes ir tikušas noformulētas projektēšanas procesos vairākos piegājienos jau 20 gadu garumā, tomēr ir tādi izaicinājumi, kuri savu ietekmi parāda jau esot nākamajos muzeja veidošanas posmos un tādi, kuri iepriekšējos pieņēmumus liek koriģēt.

Muzejs Durbes pilī. Kolekcijas veidošana

Ina Līne, Tukuma muzejs

Muzeja veidošana vēsturiskā ēkā, īpaši tādā, kura iekļauta valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā, ir sarežģīts process, un tajā ir gan būtiski ieguvumi, gan dažādi izaicinājumi.

Nereti pati vēsturiskā celtnie jau tiek uztvertas kā muzeāla vide – interesanta pat bez tajā izvietotām ekspozīcijām un priekšmetiem. Ēkas arhitektūra, vēsturiskas būvkonstrukcijas, plānojums un telpu apdare sniedz liecības par konkrētu laikmetu, tā stilistiku un ideāliem, tāpēc jau sastapšanās ar pašu ēku sniedz saturisku, emocionālu un estētiski nozīmīgu pieredzi. Kā izaicinājumi jāmin tas, ka vēsturiskas ēkas restaurācija un uzturēšana ir daudz resursietilpīgāka nekā mūsdienu būvju celtniecība. Restaurācija var būt dārgāka un laikietilpīgāka un tā prasa specifiskas zināšanas, šādas ēkas nav paredzētas šodien vēlamajai intensīvajai cilvēku plūsmai, pieejamības prasībām un tehniskajiem standartiem. Tādēļ muzeja izveide vēsturiskā ēkā var būt unikāls un kultūras ziņā vērtīgs risinājums, taču tas prasa rūpīgu plānošanu, ievērojamus ieguldījumus un kompromisus starp autentiskuma saglabāšanu un mūsdienu prasībām.

No kultūras mantojuma aizsardzības viedokļa muzeja atrašanās vēsturiskā ēkā šķiet viens no veiksmīgākajiem risinājumiem pieminekļa saglabāšanai. Šāds izmantošanas veids bieži ir gandrīz ideāls – tas ļauj ēku uzturēt un saglabāt, to būtiski nepārveidojot, un, gluži pretēji, ar īpašu rūpību pievērsties tās kopšanai, konservācijai un restaurācijai.

Durbes pils ir viens no salīdzinoši nedaudzajiem piemēriem Latvijā, kur vēsturiska celtnie – šajā gadījumā Šlokenbekas muižas Durbes pusmuižā celtā kungu māja jeb pils – nodota muzeja rīcībā un kopā ar saglabājušos agrākā muižas centra apbūvi pārtapusi klasiskā pils-muzeja ansamblī.

20. gadsimta 80. gadu beigās Durbes pilī tika slēgta te ilgstoši pastāvējuši ārstniecības iestāde. 1991. gadā pils komplekss nonāca pašvaldības pārziņā un tika pieņemts lēmums to nodot vietējā muzeja rīcībā. Lai gan konkrētāka pils izmantošanas vīzija tobrīd vēl nebija izstrādāta, sen neremontētajā un medicīniskajām funkcijām pielāgotajā ēkā drīz tika uzsākti renovācijas darbi. Pēc dakstiņu jumta seguma iekļāšanas un fasāžu nokrāsošanas sākotnējā dzeltenī baltajā krāsā attiecībā pils atguva izskatu, kāds tai bija 19. gs. 20. gadu sākumā – pēc arhitekta Johana Georga Ādama Berlica (1753–1837) veiktās pārbūves. Padomju laika uzslāņojumi tika likvidēti arī ēkas iekšienē, atjaunojot vēsturisko plānojumu, kāds pilī bija izveidojies pēc 1904. gada pārbūves.

Pēc ilgākām diskusijām par to, ko tieši pilī eksponēt, kurās tika apsvērta iespēja izteiksmīgajā ēkā izvietot Tukuma muzeja izcilo 20. gadsimta 20.–30. gadu latviešu glezniecības kolekciju, izvēle tomēr nosliecās par labu tā sauktā interjera muzeja izveidei, telpu apdari un iekārtojumu rekonstruējot uz laiku pirms Pirmā pasaules kara.

Durbes pils muzeja specifiku, atšķirībā no vairākām citām pilīm-muzejiem, kas izvietoti viduslaiku vai agrīno jauno laiku cietokšņos, nosaka tieši tas, ka muzeja galvenā ēka – Durbes pils – celta kā klasiska muižas kungu māja jeb muižnieku ģimenes dzīvesvieta. Ņemot vērā, ka Tukuma vēsturi bija iespējams atspoguļot pilsētas centrā esošajā Tukuma Pils tornī, par Durbes pils muzeja centrālo tēmu varēja kļūt tieši muižas un tās īpašnieku vēsture. Tā kā autentiskie pils priekšmeti nav saglabājušies, un priekšstatu par tās iekārtojumu sniedz tikai daži 20. gadsimta sākuma fotoattēli, vēsturiskos interjerus te lielā mērā nācās “sacerēt” no jauna, tāpēc tie nepretendē uz precīzu vēsturiskās vides atspoguļojumu un vairāk veidoti kā vispārēja ilustrācija Kurzemes muižu 19. gadsimta un 20. gadsimta sākuma arhitektūrai, interjera mākslai, sadzīves kultūrai un muižnieku dzīvesveidam.

Izstrādājot pils pirmā jeb beletāžas stāva ekspozīcijas koncepciju, kā galvenais princips tika noteikta vēsturiskās vides tipoloģiska rekonstrukcija, balstoties uz vēsturiskajos avotos – aprakstos, fotogrāfijās, laikabiedru atmiņās u.c. – sniegtajām liecībām un izmantojot iekārtojuma principus un paņēmienus, kas vērojami arī citās Kurzemes pilīs un kungu mājās.

Telpu iekārtošanā vispirms pēc iespējas plaši tika izmantoti eksponāti, kas jau tolaik atradās Tukuma muzeja kolekcijā un citos Latvijas muzejos, un netika izmantoti to pastāvīgajās ekspozīcijās. Savukārt trūkstošie priekšmeti, un tādu bija ļoti daudz, tika meklēti un iegādāti antikvārajā tirgū.

Iekārtojot pils interjeru, būtiski bija ievērot samērīguma principu, izvēloties tādas mēbeles, priekšmetus un mākslas darbus, kādi tiešām vēsturiski varēja atrasties šajā ēkā – tāpat, ievērojot atbilstību objekta līmenim un reģionālajām īpatnībām. Iekārtojot pils telpas, mērķis nebija pārsteigt apmeklētājus ar iespējami izcilākiem eksponātiem, īpaši grezniem priekšmetiem vai spožāko mākslas darbu autoru vārdiem. Uzdevums bija veidot harmonisku, ticamu un laikmetam atbilstošu vidi – tādu, lai tā maksimāli ticami atbilstu tam 19. gadsimta Kurzemes muižu kungu māju interjera tēlam, kādu to dokumentējušas nedaudzās interjeru gleznas, vēsturiski foto, inventāra saraksti un memuāru literatūrā atrodami telpu apraksti.

Durbes pils beletāžā šobrīd apskatāmi 1167 dažādi artefakti. Gādājot priekšmetus pils interjera ekspozīcijas izveidei, pirmā prioritāte bija maksimāla līdzība Durbes pils vēsturiskajās fotogrāfijās redzamajiem priekšmetiem. Arī tie priekšmeti, par

kuru priekštečiem precīzas informācijas nebija, tika meklēti lokālajā piedāvājumā – tādi, kas bija izgatavoti vai vismaz vēsturiski lietoti Latvijā. Eksponātu iegāde Eiropas antikvārajā tirgū veikta tikai gadījumā, kad konkrētā priekšmeta vizuālais tēls un stilistiskās īpatnības atbilda zināmo, tiešo Durbē vēsturiski lietoto priekšmetu veidolam. Izņēmuma gadījumos ekspozīcijai tika izgatavoti arī kā autentisku priekšmetu kopijas – piemēram, papildinot ēdamistabas garnitūrā trūkstošos krēslus vai maksimāli precīzi atkārtojot vēsturiskajos Durbes pils interjera fotoattēlos redzamos, bet diemžēl zudušos, priekšmetus. Kā tādi atzīmējami, piemēram, lustra tā sauktajā Sarkanajā salonā un abas lustas un bra pils zālē, kā arī īpaši greznā zeltītā rāmī iestrādātais J. Dēringa gleznotais dubultportrets pie zāles sienas. Šādi priekšmeti izgatavoti, ne tikai maksimāli precīzi atveidojot dabā pieejamos vai tikai fotogrāfijās redzamos oriģinālus, bet arī izmantojot attiecīgā laikmeta materiālus un tehnoloģijas. Skrupulozi piemeklētas ne vien telpās izkārtotās mēbeles un mākslas darbi, bet arī daudzi tā sauktie “sīkie priekšmeti”, bez kuriem ticama vēsturiskas vides rekonstrukcija nav iespējama.

Ar lielu rūpību ēkā rekonstruētas arī visas interjera tekstilijas, kuru oriģināli Durbē, tāpat kā jebkurā citā Latvijas pilī, nav saglabājušies. Kā prototipus izmantojot vēsturiskajos fotoattēlos un atsevišķās gleznās redzamus oriģinālus, kā arī rūpīgi piemeklējot maksimāli piemērotus audumus, tapuši aizkari visiem pils pirmā stāva loģiem, savukārt paklāji iegādāti antikvārajā tirgū, atļaujoties tos nopirkt tik kvalitatīvus, cik vien to pieļāvis attiecīgās telpas interjeram atvēlētais budžets.

Jāuzsver, ka visi iekārtojuma priekšmeti pirms to novietošanas konkrētā interjerā rūpīgi restaurēti, kategoriski noraidot visnotaļ neprofesionālo, taču pat muzeju vidē diezgan izplatīto pieņēmumu, ka senus priekšmetus pieļaujams eksponēt noplukušus, netīrus vai pat nopietni bojātus. Lielāko daļu pilī redzamo mēbeļu un gaismekļu restaurējuši uzņēmuma “Intarsija” restauratori, kuru darbu raksturo ne tikai tehniski nevainojams izpildījums, bet arī īpaša vērība pret detaļām – materiālu, audumu un virsmas apdares – atbilstībai konkrētajam vēsturiskajam periodam, ko tie reprezentē (piemēram, tapsēto mēbeļu audumu un apdares lentītes vienmēr piemeklējot iespējami atbilstošus gan pašas mēbeles, gan visas telpas kopējai noskaņai; gleznas rāmi vienmēr izvēloties tieši tādu, kāds tas varēja būt konkrētajā gadu desmitā).

Pils augšstāva telpām, kurās kopumā saglabājies daudz autentisku detaļu, izvēlēts atšķirīgs koncepts, tās atvēlot maināmu ekspozīciju izvietojšanai. Ar retiem izņēmumiem šeit tiek veidotas tādas izstādes, kuras tematiski saistās ar Kurzemes muižu vēsturi un Kurzemes muižniecības tēmu, vai arī iepazīstina ar laikā līdz Pirmajam pasaules karam tapušām mākslas izpausmēm. Kā šiem uzstādījumiem ideāli atbilstoša ekspozīcija atzīmējama, piemēram, 2011. gadā pilī skatāmā izstāde “Liecīnieki”, kurā apmeklētāji varēja aplūkot brīnumainā veidā līdz mūsu

dienām nonākušas mēbeles, gleznas, skulptūras un dekoratīvus priekšmetus, kuri visi fiksēti 19. gadsimta beigās un 20. gadsimta sākumā uzņemtos fotoattēlos dažādu Latvijas piļu un kungu māju interjeros. Šādas nopietnas un apjomīgas izstādes ļauj nepārtraukti atjaunināt Durbes pils muzeja piedāvājumu un rada iemeslu, lai apmeklētāji, kas pili jau redzējuši, tajā atgrieztos arvien no jauna.

Dažās augšstāva telpās izveidotas arī pastāvīgās ekspozīcijas. Viena no tām – “Krustcelēs” – skaidro visai sarežģītos vēsturiskos notikumus Latvijā 20. gadsimta sākumā, savukārt otra – “Rainis un Tukums” – rada priekšstatu, kāds izskatījās 1929. gadā pilī iekārtotais Raiņa muzejs – pats pirmais mūsu lielajam dzejniekam veltītais muzejs Latvijā.

Dobeles novada muzeja krājuma arheoloģiskie priekšmeti: realitāte, iespējas, vīzijas

Undīne Krūze, Dobeles novada muzejs

Dobeles novada muzeja arheoloģijas kolekcija ietver Dobeles novadā un Dobeles pilī atrastos priekšmetus. No 20. gs. 80. gadu sākuma līdz 2009. gadam arheologs Mārtiņš Ruša (1940–2017) veica arheoloģiskās izpētes darbus Dobeles Livonijas ordeņa mūra iekšējā teritorijā. Dobeles pilī veikto pētījumu galvenais mērķis visās izrakumu sezonās bija noteikt mūra pils būvkonstrukcijas un senāko plānojumu saistībā ar iecerētajiem pils mūru konservācijas darbiem. Izrakumu laukumā galvenokārt koncentrējās gar aizsargmūriem un austrumu korpusa sienu, kur konstatētas vairākas 16.–17. gadsimta dzīvojamās un saimniecības ēkas. 2008. un 2009. gadu izrakumu sezonās, atsedzot vairākas telpas, iegūta informācija par palasta jeb austrumu korpusa funkcijām. Daļa ēkas bija izmantota saimnieciskām vajadzībām, tajā atradušās arī dzīvojamās telpas apkalpojošajam personālam. Arheoloģiskajos izrakumos iegūtās senlietas nonāca Latvijas Nacionālajā vēstures muzejā. Tikai no 1985. gada, kad savu darbību uzsāk Dobeles novada muzejs, arheoloģiskajos izrakumos atrastās senlietas palika Dobelē. Atradumi veido plašu sadzīves priekšmetu, rotu, pils būvdetaļu kolekciju ar bagātīgu keramikas krāsns podiņu un trauku fragmentu daudzveidību.

2002. gadā arhitekts Pēteris Blūms uzsāka darbu pie Dobeles Livonijas ordeņa pils kompleksa saglabāšanas un attīstības vīzijas. Pirmais pils pārbūves un konservācijas tehniskais projekts tika prezentēts 2009. gadā, bet pils būvdarbi uzsākti 2018. gadā. Būvdarbu laikā tika veikta mūru arheoloģiskā izpēte, konservācija un jaunas infrastruktūras izbūve.

No 2015. gada arheoloģiskās uzraudzības un izrakumus Dobeles ordeņa pils kapelas mūru konservācijas un pārbūves laikā veica arheologs Andris Tomašūns. 2016. gadā viņš vadīja arheoloģiskās uzraudzības darbus pils kapelas tuvumā, gatavojoties pilsdrupu rekonstrukcijas projektam. Viens no mērķiem bija atsegt 19. gadsimta vācbaltiešu pētnieku un 20. gadsimta arheologu iezīmētos izrakumu laukumus un precizēt to izmērus. Pētījumu laikā atsegtas iepriekš neapzinātas pagraba telpas un krāsns vietas kapelas mūru ārpusē. Savukārt 2020. gadā pilsdrupu ziemeļu pagalmā atklāts neskarts 13.–14. gadsimta kultūrlānis, kas glabāja liecības par zemgaļu un krustnešu līdzaspastāvēšanu. Arheoloģisko priekšmetu kolekcija tika papildināta ar keramikas un sadzīves priekšmetiem, akmens lejamveidnēm rotu gatavošanai, apstrādātiem kaula priekšmetiem – adatu kārbīņu, ķemmi, plašu monētu klāstu.

Būvdarbu laikā pils arhitektoniskais veidols ēkai kopumā tika saglabāts kā līdzšinējais drupu siluets. Dobeles Livonijas pils ordeņa kapela 2020. gadā tika nodota ekspluatācijā, un objekts ir kļuvis par Dobeles novada muzeja filiāli.

Pils ekspozīcijā iekļautie arheoloģijas kolekcijas priekšmeti aptver visu Dobeles novadu. Ekspozīcijas dizains ieturēts pils identitātes tonalitātē. Tajā dominē pelēkais, kas ļauj izcelties teju septiņsimt gadīgajiem mūriem un eksponētajiem priekšmetiem, vitrīnās nojaušamas atsaucēs uz agrāk lielos pils kapelas logus rotājušo vitrāžu krāsainajiem stikliem. Vitrīnas, interaktīvie objekti un skaņas dizains veido vienotu simbiozi ar seno būvi, kas apmeklētāju neatstāj vienaldzīgu.

Ekspozīciju veido pagrabstāva izstāžu zāle, kurā atklāta tēma “Dobeles apkārtnē aizvēstures periodā. Dobeles Livonijas ordeņa pakļautībā”. Pirms šīs izstāžu telpas ir rasta iespēja noklausīties teikas par Dobeles pili. Ekspozīcijas 1. stāva Lielā zālē veltīta tēmai “Dobeles Pils keramika”. Četrās vitrīnās redzama daļa daudzveidīgās krāsns podiņu kolekcijas. 1. stāvā izveidota arī Radošā telpa “Dobeles Kurzemes – Zemgales hercogistē”, kas veltīta amatniecībai. Tajā pie interaktīvā galda var uzzināt par ārstniecības augiem un to izmantošanu. Ekspozīcijas 2. stāvā iepazīstinām ar tēmu “Elizabete Magdalēna Ketlere un ieskats pils sadzīvē Kurzemes – Zemgales hercogistes laikā”. Zālē apskatāmi interesantākie sadzīves piederumi – no dažādu motīvu rotātiem keramikas trauku paraugiem un galda piederumiem līdz pat miniatūram saules pulkstenim. Interaktīvajā sadaļā apmeklētājiem dota iespēja pašiem izziņāt hercogienes dzimtas koku, kā arī aplūkot dažādu mākslinieku gleznotus, zīmētus darbus un fotogrāfijas, kas attēlo Dobeles pili.

Arī muzejpedagoģisko programmu piedāvājums daļēji balstīts arheoloģiskajā materiālā, piemēram, nodarbība “Arheoloģijas stāsts par Dobeles pili” piedāvā darboties improvizētos izrakumos ar precīzām atradumu kopijām.

Arheoloģiskās kolekcijas priekšmeti eksponēti arī Dobeles muzeja patstāvīgajā ekspozīcijā “Reiz Dobelē”. Atsaucoties uz apmeklētāju ieinteresētību par arheoloģiskajos izrakumos atrastajām senlietām papildus izveidota izstāde: “Arheoloģiskajos izrakumos Dobeles pils teritorijā atrastie priekšmeti. 1988–2020”.

Par Dobeles pilsētai svarīgiem notikumiem un izpētes rezultātiem Dobeles pilī tiek rīkotas konferences, pēc kurām sagatavotie pētījumi tiek iekļauti muzeja izdotajos rakstu krājumos. 2020. gadā tika izdots pirmais rakstu krājums, 2023. gadā otrais un šobrīd norit darbs pie trešā muzeja rakstu krājuma.

Nu jau par tradīciju ir kļuvuši muzeja izdotie kalendāri. Arheoloģiskie priekšmeti iekļauti 2023. gada kalendārā, piemēram, Dobeles novadā atrastās zemgaļu rotas, savukārt jaunajā 2026. gada kalendārā būs iespēja iepazīt krāsns podiņu ornamentus Dobeles pilī.

Taču Komunikācija ir tikai redzamā muzeja darba daļa. Kolekcija prasa nemītīgu izpēti un uzturēšanas darbu. Dobeles novada muzejā nav restauratora, tāpēc sadarbojamies ar šī pakalpojuma sniedzējiem citviet. Šobrīd ir izveidojusies veiksmīga sadarbība ar Zemgales Restaurācijas centru par priekšmetu apkopi un restaurāciju.

2025. gadā Dobeles pils dārzā tika veikti nozīmīgi infrastruktūras pilnveidošanas darbi,

kas bija saistīti arī ar arheoloģiskās izpētes darbu. Atklājot zemgaļiem raksturīgus priekšmetus, uzraudzības darbi pārgāja izrakumu kvalitātē. Darbu rezultātā iegūti un muzeja arheoloģiskajā kolekcijā nonāks ap 400 senlietu. Nākotnes vīziju lokā ietilpst arheoloģiskās kolekcijas tālāka izpēte un galvenais – katalogu veidošana, kas nozīmē arī papildus vēsturnieku un arheologu piesaistīšanu. Šis ir ne tikai vēlmju, bet arī resursu jautājums, taču mērķi ir skaidri.

Saglabāt atklājot. Muzeja atvērtā krājuma izaicinājumi un sniegtās iespējas

Inna Rozentāle, Kuldīgas novada muzejs

Atvērtība sabiedrībai ir viena no mūsdienu kultūras pamatvērtībām. Tā sekmē muzeju atvērto krājumu veidošanas popularitāti. Daudzi Eiropas un pasaules muzeji ir iekārtojuši atvērtos krājumus ar mērķi nodrošināt kultūras mantojuma pieejamību, tādējādi veicinot sabiedrības izaugsmi un vērtību sistēmas nostiprināšanos. Atvērto krājumu iekārtošanas tendences ir vērojamas arī Latvijā. To veicina sabiedrības vēlme iepazīt to muzeju krājuma daļu, kas nav atspoguļota izstādēs un pamatekspozīcijās. Arī Kuldīgas novada iedzīvotāji pastāvīgi izteica interesi par Kuldīgas novada muzeja krājuma priekšmetu pieejamības palielināšanu.

Ņemot vērā kultūras procesus Latvijā un pasaulē, kultūrpolitiskos mērķus un sabiedrības pieprasījumu, 2019. gadā Kuldīgas novada muzejs uzsāka veidot muzeja atvērtā krājuma ekspozīciju vēsturiskā bankas ēkā Dzirnau ielā 5, Kuldīgas vecpilsētā. Ekspozīcijas saturu un dizainu izstrādāja, pētniecību un iekārtošanas darbus veica Kuldīgas novada muzeja darbinieki. Ekspozīcija tika svinīgi atklāta 2023. gada 27. oktobrī.

Atvērtā krājuma ekspozīcija “Ceļojums muzeja krājumā” pašlaik ir lielākā, mūsdienīgi iekārtota atvērtā krājuma ekspozīcija Latvijā, kurā apmeklētājiem ir iespēja apskatīt vairāk nekā 2800 muzeja krājuma priekšmetu oriģinālus, izziņāt Kuldīgas un novada vēsturi un baudīt Viduskurzemes kultūras mantojumu visā tā krāšņumā vienuviet.

Atvērtā krājuma ekspozīcijā oriģinālie priekšmeti, kuru hronoloģija aptver vairāk nekā astoņus tūkstošus gadu, ir galvenie ekspozīcijas stāsta varoņi, uz kuriem tiek likts lielākais uzsvars. Ekspozīcija tika iekārtota tā, lai apmeklētājs tajā var iepazīt dažādus informatīvi izglītojošus slāņus, piemēram, kultūras mantojumu un tā saglabāšanas nozīmi, novada un Latvijas vēsturi, mākslas vēsturi, novadnieku devumu, muzeja nozīmi, tā mazāk zināmās funkcijas utt. Tā kā atvērtā krājuma ekspozīcijā tiek aptverta plaša informatīvā bāze, tās strukturēšanā un informācijas nodošanā apmeklētājiem izmantoti arī digitālie risinājumi (digitālais gids, animācija, video un audio ieraksti, spēles), vienlaicīgi pievēršot pastiprinātu uzmanību, lai digitālais piedāvājums “neaizēno” eksponētos oriģinālos priekšmetus.

Ir pagājuši divi gadi kopš ekspozīcijas atvēršanas apmeklētājiem. Tas sniedz iespēju izvērtēt šī projekta atdevi un sniegtās iespējas. Mūsdienu digitālās pasaules pārstāvji novērtē muzeja piedāvāto iespēju apskatīt un izjust emocijas, ko rada oriģinālās liecības par cilvēku dzīvi pirms tūkstošiem, simtiem un arī desmitiem gadu. Lielais eksponēto priekšmetu skaits un plašā digitālajā gidā pieejamā informācija garantē, ka dažādu mērķauditorijas grupu pārstāvji atrod ko saistošu tieši viņiem. Veidojot

daudzslāņainu ekspozīciju, ir rasta iespēja sasniegt plašu auditoriju – sākot ar jauniem iespaidiem atvērtajiem PII audzēkņiem, beidzot ar senioriem, kuros var raisīt ne vien atmiņas, bet arī pārsteigt ar jauniem atklājumiem, ko sniedz no slēgtajām krātuvēm izceltais bagātīgais muzeja krājums. Muzeja apmeklētāju centrs izmanto atvērtā krājuma ekspozīcijas sniegtās iespējas daudzveidīgu ekskursiju, muzejpedagoģisko programmu un izglītojoši izklaidējošu pasākumu sagatavošanai. Atvērtā krājuma ekspozīcijas specifika un pasākumu piedāvājuma regulārā papildināšana garantē vietējo iedzīvotāju daudzkārtēju atgriešanos pastāvīgajā ekspozīcijā, kas ir katra novada muzeja mērķis.

Atvērtā krājuma ekspozīcijā tiek īpaši uzsvērta kultūras mantojuma nozīme cilvēka izaugsmē, mantojuma saglabāšanas nozīme un muzeja loma šajos procesos. Šis projekts līdzās tradicionālai un, protams, nepieciešamai vēstures un kultūras procesu skaidrošanai ir arī solis pretī mītu kļedēšanai par muzejiem un muzeju darbinieku darbu. Veidojot atvērtā krājuma ekspozīciju, muzejs pievērta pastiprinātu uzmanību priekšmetu saglabāšanas nodrošināšanai gan definējot priekšmetu atlases kritērijas, gan nodrošinot saudzīgus eksponēšanas apstākļus, taču ne mazāk būtiska par muzeja nodrošināto kultūras mantojuma liecību saglabāšanu nākamajām paaudzēm ir atvērtā krājuma ekspozīcijas sniegtā iespēja, stimulējot lepnumu par kultūras mantojumu, veicināt izpratni par tā saglabāšanas nozīmi sabiedrībā, jo bez sabiedrības izpratnes un atbalsta nākotnē kultūras mantojuma saglabāšana ilgtermiņā būtu apdraudēta.

Kultūras un kultūras mantojuma vērtības apzināšanās sabiedrībā ir garants tās pastāvēšanai un izaugsmei, un tas ir viens no šī projekta uzdevumiem to nostiprināt cilvēkos, īpašu uzmanību pievēršot jaunākajai paaudzei, kas ir mūsu nākotne

Tukuma muzeja 90. jubilejas izstādes

Paula Stutiņa un Ieva Trillo, Tukuma muzejs

Tukuma muzeja pirmsākumi meklējami trīsdesmito gadu vidū, kad mākslinieks Leonīds Āriņš aizrāvās ar ideju izveidot mākslas muzeju provincē. Divu gadu laikā dāvinājumu veidā savācot piecdesmit darbus no Tukuma un Rīgas māksliniekiem, viņš pamudināja pilsētas valdi 1935. gada 30. decembrī pieņemt lēmumu par muzeja dibināšanu. Lielākā daļa no viņa savāktajiem mākslas darbiem mūsdienās veido muzeja "Zelta fondu", kas ietver Jaņa Rozentāla, Johana Valtera, Vilhelma Purviša, Jēkaba Kazaka, Valdemāra Tones, tukumnieku – Leonīda Āriņa, Anša Artuma, Kārļa Neiļa – un citu mākslinieku veikumu.

Šogad Tukuma muzejs savu 90 gadu jubileju atzīmē ar trim izstādēm: "Sākums", "Turpinājums" un "Neredzamais muzejs". Šo izstāžu sēriju iecerējam un veidojam tandēmā. Mūsu pieredze liecina, ka šāda pieeja ir kuratoru tandēmam interesanta un arī noderīga muzejos, kuros ir ierobežoti resursi.

Tukuma muzeja 90. jubilejas izstāžu cikls aizsākās ar izstādi "Turpinājums" Durbes pilī (18.10.2025–30.08.2026), kurā eksponētie mākslas darbi nosacīti dalīti divās grupās: darbos, kam raksturīgs niansēts maigums, rāmums (Miervaldis Polis, Antra Ivdra, Daina Riņķe u.c.), un pilnīgs to pretstats – koši, bezbailīgi ekspresīvi darbi, drosmīgas krāsas, līnijas un to saspēle (Leonīds Āriņš, Kārlis Neilis, Ilze Pauliņa, Alberts Pauliņš u.c.). Izstādes uzmanības lokā ir mākslas emocionālā un estētiskā loma mūsu dzīvē. Nešķirojot autorus un stilus, mēs kā izstādes kuratores izcēlām dažādus māksliniecišķās izteiksmes līdzekļus – līnijas, krāsas un formas ekspresiju, krāsu laukumu dominanci, uzburot daudzveidīgas noskaņu ainas un iezīmējot jaunus naratīvus.

Mēs abas – Paula Stutiņa un Ieva Trillo – pārstāvam jau ceturto Tukuma muzeja darbinieku paaudzi, kas meklē arvien jaunus veidus, kā skatītajam atklāt mākslas darbu vērtību. Muzeja 90. jubilejas pirmajā izstādē apmeklētājiem devām iespēju ne tikai kļūt par vērotāju un mākslas darbu pētnieku, bet arī "veicināt gara un daiļuma kultūru" sevī – kā to muzeja tapšanas periodā uzsvēra mūsu novadnieks gleznotājs Kārlis Neilis, kurš tolaik bija pilsētas valdes loceklis un turēja rūpi arī par muzeju.

Otrā izstāde "Sākums" Tukuma Mākslas muzejā (1.11.2025–22.02.2026) tapusi iedvesmojoties no attēliem, kuros dokumentēts jaundibinātā pilsētas muzeja iekārtojums 20. gadsimta trīsdesmitajos gados. Lielākā daļa izstādei "Sākums" izvēlēto darbu muzejā nonākuši tā pirmajā pastāvēšanas desmitgadē. Izstādes iekārtošanā izmantots 20. gadsimta pirmās puses mākslas salonu paņēmieni – ciešs mākslas darbu kārtojums vairākās rindās. Mēs nolēmām veidot kompozīcijas, katrā izceļot cilvēka – zēna, jaunekļa, mākslinieka, ceļinieka, sievietes, mātes – tēlu. Izstādes kopīgajā stāstā šie dažādie portretējumi katrs pievērš uzmanību konkrētajiem māksliniekiem, vienlaikus

ienesot arī zināmu vispārinājumu un paver iespējas diskusijai par mākslinieka un mākslas būtību, par muzeju provinces kultūrtelpā cauri laikiem. Izvēlētajiem mākslas darbiem ir īpaša vērtība Tukuma muzeja vēsturē – līdzās populāru autoru (Jēkaba Kazaka, Voldemāra Tones, Kārļa Miesnieka, Kārļa Neiļa u.c.) darbiem skatāms arī mazāk zināmu mākslinieku (Alberta Silzemnieka, Dagnes Dzenes, Karinas Rubertes u.c.) veikums.

Izstāde "Neredzamais muzejs", kas būs skatāma Mākslas galerijā "Durvis" (19.12.2025–25.01.2026), pavērs priekškaru uz muzeja krājumu un ikdienas darba aizkulisēm. Tukuma muzeja krājumā glabātie vairāk nekā 100 000 dažādie priekšmeti vispusīgi atspoguļo pilsētas, novada un tās iedzīvotāju vēsturi un kultūru. Turklāt tas jau 90 gadus tiek papildināts galvenokārt dāvinājumu veidā. Piemēram, 2025. gadā muzejs saņēmis mākslinieku Anitas Melderes un Imanta Kalniņa gleznu dāvinājumus, arheoloģisko senlietu kopumu, kas iegūta arheoloģisko izrakumu gaitā Sv. Trīsvienības Evaņģēliski luteriskās Tukuma baznīcas kapsētā. Izstādē plānojam parādīt muzeja profesionālo darbību, tostarp priekšmetu pētniecībā, restaurācijā, sagatavošanā eksponēšanai u.c. Izceļot vēl neekspozētos priekšmetus, sabiedrībai būs iespēja iepazīt muzeja darbinieku paveikto.

Domājot par muzeja turpmāko darbību un iespējām popularizēt nacionāli nozīmīgo Tukuma muzeja mākslas krājumu, Paula Stutiņa strādā pie diviem starptautiskās sadarbības projektiem: Tukuma gleznu izstādi Kauņas rajona muzeja Raudondvaris pilī (Raudondvario dvaras), Lietuvā un Vēndamas kūdras koloniju muzejā (Veenkoloniaal museum Veendam), Nīderlandē.

Raudondvaris pils izstāžu zālē nākamā gada pavasarī plānots izstādīt Tukuma muzeja mākslas kolekcijas gleznas, veidojot priekšstatu par Latvijas 20. gadsimta vidus un otrās puses glezniecību. Mākslas darbu atlase balstās uz trim klasiskiem mākslas žanriem: ainavu, kluso dabu un portretu. Izmantojot attiecīgos žanrus kā labu pamatu kolekcijas attēlošanā, Raudondvaris pilī tiks izcelti talantīgi, Tukumam un Latvijai raksturīgi autori un glezniecības piemēri.

Vēndamas kūdras koloniju muzejs (*Veenkoloniaal Museum Veendam*), Nīderlandē, jau vairākus gadus ir ieinteresēts un atsaucīgs Tukuma muzeja sadarbības partneris. Nākamā gada rudenī šī sadarbība rezultēsies izstāžu apmaiņā. Vēndamas kūdras koloniju muzeja vēsturiskās kolekcijas izlase būs skatāma Durbes pils izstāžu zālēs. Savukārt daļa šobrīd izstādē "Turpinājums" eksponēto darbu kļūs par pamatu Tukuma muzeja mākslas kolekcijas izstādei Vēndamā. Izstāžu apmaiņas ietvaros plānots izveidot kopīgu katalogu, kas iekļaus ieskatu Tukuma muzeja vēsturē un mākslas kolekcijā un sniegs īsu informāciju par izstādē pārstāvētajiem māksliniekiem.

Sadarbības izstādes Jūrmalas muzejā

Guna Kalnača, Jūrmalas muzejs

Jūrmalas muzejā mākslas izstādes nonāk vairākos veidos – tās piesaka mākslinieki vai kuratori saskaņā ar Jūrmalas muzeja izstāžu projektu konkursa nolikumu vai arī tās producē muzeja speciālisti vai pieaicināti kuratori. Mēdz būt gadījumi, kad izstādes ideja rodas, sadarbojoties vairākām pusēm – kolekciju turētājiem, biedrībām, muzejam, tad arī puses vienojas par izstādes sagatavošanas gaitu un sasniedzamo rezultātu. Šajos sadarbības projektos pozitīvais ir tas, ka katra no pusēm iegulda savus resursus, uzņemas atbildību par konkrētu izstādes attīstības fāzi un ir vienlīdz ieinteresēta rezultātā. Tā iespējams panākt augstākus kvalitatīvos un kvantitatīvos rādītājus. Pavadošie notikumi ir daudzveidīgi, sasniedz arī latentās mērķa grupas.

2025. gadā Jūrmalas muzejā tika realizēti trīs sadarbības projekti: laikmetīgās mākslas izstāde “Magnētisms” sadarbībā ar žimolu Artexpert.lv un kuratori Ingu Bunkši, Ingridas un Nikolaja Bulmaņa kolekcijas izstāde “No vienas puses tā...” sadarbībā ar Bulmaņu ģimeni, kā arī izstāde “Mans ceļš. No Rozentāla studijas līdz profesijai. Jaunsudrabiņš. Kronenbergs. Skulme. Zeberiņš”, kas tapa sadarbībā ar biedrību “Kronenbergs un draugi”, mākslas muzeju “Zuzeum” un mākslas zinātnieci Sanitu Oši.

Ja izstādi uztveram kā autonomu mākslas darbu, kur centrā ir tās autors – kurators, tad vieskuratoru piesaiste muzejam ļauj ieraudzīt katra atšķirīgo rokrakstu, viņa pētniecības fokusa sasaisti ar praktisko izstādes realizāciju. Tas ļoti bagātina muzeja piedāvājumu un komunikāciju ar apmeklētāju.

Laikmetīgās mākslas izstāde “Magnētisms” veidota kā saspēle starp mākslas darbiem, vēsturiskiem priekšmetiem, fotogrāfijām, faktiem un atmiņām, kas darbojas kā neredzams magnētisks pavediens, radot sinhronitātes ilūziju. Skatītājs tika aicināts ļauties smalkai, intuitīvai, kontekstuālai pieredzei, kurā mākslas darbi pievelk, provocē un rezonē ar sajūtām un laikmeta nospiedumiem. Kuratore atlasīja darbus no izciliem māksliniekiem, muzejiem un nozīmīgām privātkolekcijām. 20. gadsimta sākumā vai vidū radītie darbi organiski sader ar tiem, kas tapuši pavisam nesen. Izstādē pārstāvētie mākslinieki: Leonīds Āriņš, Boriss Bērziņš, Aigars Bikše, Kristians Brekte, Andris Breže, Miķelis Fišers, Andrejs Grants, Oļga Šilova, Sigurds Vīdzirkste, Vilnis Zābers, Paula Zariņa-Zēmane u.c.

Gatavojot šo izstādi, pirmo reizi sadarbojāmies ar Rotko muzeju. Izstādē bija iekļauti arī darbi no Belēviču ģimenes, Andra Kļaviņa un Edgara un Katrīnas Jaunupu un citām kolekcijām. Bija gatavotas darba lapas bērniem un pieaugušajiem, seši pavadošie notikumi, tai skaitā saruna “Kolekcionārs un māksla” ar kuratori Ingu Bunkši un diviem izstādē “Magnētisms” iekļauto darbu kolekcionāriem Andri Kļaviņu un Jāni Zuzānu. Sarunā tika apskatīti kolekcionēšanas pamati, metodes, stratēģijas, personīgās un korporatīvās kolekcijas.

Izstādes apmeklētāju skaits sasniedza 5600. Izstāde piesaistīja jaunas mērķauditorijas: kolekcionārus un potenciālos kolekciju veidotājus.

Kultūrkritiķa un esejista Nikolaja Bulmaņa (1929–2014) atcerei veltītā izstāde “No vienas puses tā...” ir ieskats Nikolaja un viņa dzīvesbiedres Ingridas darbībā, kas bija veltīta kultūras saišu veidošanai un uzturēšanai starp Latviju un Kanādu ilgajos trimdas gados un arī vēlāk. Izstādē akcentēti tie mākslas darbu autori, kuru radošais sniegums Latvijā ir mazāk redzēts, piemēram, Voldemārs Avens, Fridrihs Milts, Arnolds Nullīts, Oskars Skušķis, Vitauts Sīmanis, Raimonds Staprāns, Edvīns Strautmanis, Imants Tillers. Vienlaikus bija skatāmi arī Latvijā līdz šim neredzēti Kurta Fridrihsona, Pētera Martinsona un Ilmāra Blumberga darbi, kā arī saturiski un vizuāli savdabīgā Nikolaja Bulmaņa sarakste ar Valdi Āboliņu. Izstādes kuratore Gundega Cēbere, kura ir arī Nikolaja Bulmaņa rakstu un recenziju krājuma “No vienas puses tā...” sastādītāja, ļoti labi pārzina kolekciju, lai kopā ar izstādes iekārtotāju Kristianu Brekti, ar atlasīto darbu starpniecību saistoši un interesanti, varētu nodot vēstījumu skatītājam. Izstādi apskatīja 2157 apmeklētāji. Izstāde piesaistīja jaunu mērķauditoriju – bijušās trimdas sabiedrības vidējo un jaunāko paaudzi, kas atgriezušies Latvijā.

Izstāde “Mans ceļš” seko četriem likteņiem, četriem stāstiem mākslā, četrām nozīmīgām personībām latviešu kultūrā – Jānim Jaunsudrabiņam, Albertam Kronenbergam, Oto Skulmem, Indriķim Zeberiņam, kuri satikās kā studisti Jaņa Rozentāla privātajā studijā (1906-1910). Visi piedzīvoja sekmīgu, bet ļoti atšķirīgu karjeru pirmskara gados – mākslā, literatūrā, grāmatniecībā, teātrī. 20. gadsimta traģiskie notikumi viņu dzīves ceļus izšķīra.

Izstādē skatāmi Jāņa Jaunsudrabiņa, Alberta Kronberga, Oto Skulmes, Indriķa Zeberiņa un Jaņa Rozentāla darbi un materiāli no Latvijas Nacionālā mākslas muzeja, Kuldīgas novada muzeja krājuma, Latvijas Valsts kinofotofonodokumentu arhīva, A. Kronberga arhīva un Zuzānu kolekcijas.

Māksliniece Ināra Liepa izstādes telpu sadalījusi vairākos segmentos – centru veido Jaņa Rozentāla portrets un mākslinieka darbnīcas skats, kam izmantots palielināts fragments no Jaņa Rozentāla gleznas “Mākslinieka darbnīcā” (1896) reprodukcijas, un ēkas, kurā atradās viņa darbnīca, fotoattēls. Seko stāsts par Rozentāla studiju un citāti no studistu izteikumiem par pie meistara pavadīto laiku, kā arī Jaņa Rozentāla darbu izlase. Katram no četriem māksliniekiem veltīts atsevišķs stends ar informāciju un bagātīgu vizuālo materiālu digitālā formā. Izstādes lielākā vērtība ir mākslinieku oriģināldarbi, kas skatāmi kā autonomas kolekcijas.

Izstāde tapa sadarbībā ar mākslas muzeju “Zuzeum”, no kura Jūrmalas muzejs deponēja 96 oriģināldarbus un digitālās kopijas, un biedrību “Kronenbergs un draugi”. Izstādei ir astoņi pavadošie notikumi, kuru saturs spilgti raksturo izstādes starpdisciplināritāti. Izstāde vēl turpinās. No 2025. gada 24. oktobra līdz 12. novembrim to jau apskatījuši 1052 apmeklētāji.

Vizuālā māksla un starpdisciplināritāte. Latvijas Nacionālā mākslas muzeja pieredze

Ginta Gerharde-Upeniece, Latvijas Nacionālais mākslas muzejs

Muzeji, kas realizē savu misiju un veic funkcijas sabiedrības labā, nereti kļūst par vizionāriem – tiem jāspēj paredzēt ideju un koncepciju aktualitāti gan tuvākā, gan tālākā nākotnē, plānojot projektus vairāku gadu perspektīvā. Latvijas Nacionālajam mākslas muzejam (turpmāk – LNMM) ir ilggadīga un bagāta pieredze starptautiskajā izstāžu apritē: gan izstādes ar ārzemju sadarbības partneriem, gan vietējie un starptautiskie deponējumi ir muzeja ikdienas darbības sastāvdaļa. Paralēli starptautiskajai dimensijai arvien būtiskāka kļūst arī pieredze starpdisciplināru projektu īstenošanā. Šī prakse strauji attīstās, taču pats starpdisciplināritātes jēdziens joprojām mēdz radīt neskaidrības un pārpratumus, kas var traucēt šīs prakses pilnvērtīgai izmantošanai ekspozīcijās un izstādēs.

Francijas muzeoloģijas un muzeogrāfijas speciālisti Klēra Merlo-Pontī (*Claire Merlau-Ponti*) un Žans-Žaks Ezratī (*Jean-Jacques Ezrati*) izdevumā “Izstāde: teorijas un prakse” (*L'exposition: théorie et pratique*, 2005) uzsver, ka izstādei var būt ļoti daudzas vēstījuma formas, bet kuratora viena no būtiskākajām funkcijām ir būt mediatoram starp šo vizuālo vēstījumu un apmeklētāju. Starpdisciplināras pieejas ietver gan vienotības un sintēzes meklējumus, gan attiecību veidošanu starp dažādām kultūras jomām un pētniecības nozarēm, tomēr dažādu jomu saskares punktiem ir jābūt pamatotiem.

Referāts aktualizē jautājumus:

- kāda ir citu nozaru klātbūtnes nozīme vizuālās mākslas izstādēs?
- kā tiek organizēta dažādu disciplīnu savstarpējā mijiedarbība?
- vai dažādu nozaru summa rada jaunu pienesumu un paplašinātu vēstījumu?
- kādi ir šo disciplīnu saskares punkti un to kopīgais mērķis?

Tēma ļauj izvērtēt un daļēji klasificēt citu nozaru iesaisti LNMM starpdisciplinārajos izstāžu projektos. Piemēru klāstā īpaši izceļams vizuālās mākslas dialogs ar vēsturi (“1914”, LNMM Izstāžu zāle “Arsenāls”, 2014; “Latvijas gadsimts. Muzeji valsts simtgadei”, Latvijas Nacionālais vēstures muzejs, 2018), sasaiste ar literatūru (“Portrets Latvijā. 20. gadsimts. Sejas izteiksme”, LNMM, 2018; “Ielu maldos: pilsēta latviešu modernistu vērojumā”, LNMM, 2026). Mūsdienīgu izstāžu praksē arvien nozīmīgāka kļūst arī vizuālās mākslas un zinātnes, kā arī mūzikas mijiedarbe. Referāts sniegs ieskatu šajā dialogā, balstoties tādos piemēros kā izstāde “No dzintara līdz zvaigznēm”. kopā ar M. K. Čurloni. “Tagad un tad” (M. K. Čurļoņa

Nacionālais mākslas muzejs, Lietuva, Kauņa, 2025) un “Deivids Hoknijs. Dziesma par zemi” (Monsas mākslas muzejs, Beļģija, 2025–2026) utt. Analizējot LNMM pieredzi, varam secināt, ka starpdisciplinārs projekts veidojas ap vienu centrālo nozari, kas kalpo kā projekta pamats, savukārt citas nozares to papildina ar savām palīgfuncijām. Būtisks faktors ir tas, ka katru nozari pārstāv profesionāļi, kuru kopdarbs nodrošina jaunu un kvalitatīvu pienesumu. Savukārt izstādes laikā un komunikācijā ar apmeklētāju būtiski ir skaidrot šo dažādo nozaru savstarpējās mijiedarbības rezultātu.

Cēsu muzeja patriotiskās muzejpedagoģiskās nodarbības

Evita Muceniece, Cēsu muzejs

Cēsu muzejs, kas dibināts 1925. gadā, jau no pirmsākumiem koncentrējies uz valstiski svarīgu materiālu vākšanu, īpaši akcentējot arheoloģijas, etnogrāfijas, Pirmā pasaules kara un Latvijas Neatkarības kara notikumus. Šī tradīcija tiek turpināta arī mūsdienās un patriotiskā audzināšana ir izvirzīta par vienu no galvenajiem muzejpedagoga darba mērķiem. Muzeja ekspozīcija “Cēsis – Latvijas vēstures simbols” kalpo kā pamats šim darbam, sniedzot ieskatu notikumos, kas bijuši nozīmīgi Latvijas valsts idejas realizēšanā, nosargāšanā un uzturēšanā.

Cēsu muzeja muzejpedagoga darbā tiek akcentēta īpašā muzejiskā vide, oriģinālie priekšmeti un nemateriālās vērtības. Nodarbību galvenais mērķis ir veicināt zināšanu “izpratni”, nevis “iegaumēšanu”, tādējādi rosinot patstāvīgi domāt un novērtēt senču mantojumu. Patriotiskā audzināšana tiek īstenota, radot iekšējo motivāciju un piedāvājot apmeklētājiem piemērotu saturu. Būtisks muzejpedagoģijas mērķis ir mācīt atbildību par izdarīto un neizdarīto, kā arī veicināt pilsonisko līdzdalību. Kvalitatīvas nodarbības veidošanā ir nepieciešama muzejpedagoga elastība, radošums un cieša sadarbība ar muzeja vēsturniekiem, krājuma nodaļu un skolu pedagogiem.

Muzejs piedāvā vairākas saturiski un metodiski atšķirīgas patriotiska rakstura nodarbības, kas pielāgotas dažādām mērķauditorijām: “Latvijas dzimšanas diena Cēsu muzejā”, “Uzvaras piemineklis Cēsis”, “Kā nosargāt demokrātiju?”.

Īpaši pārdomātas ir 1991. gada barikāžu atcerei veltītās nodarbības, katru gadu piedāvājot jaunas tēmas un formātus, piemēram: “Dziesmas spēks. 1991. gada barikādēs”, akcija “Pagatavo sviestmaizi 1991. gada barikādēm 30”, “Civīlā aizsardzība barikāžu laikā un tagad”.

Papildus klātienēs nodarbībām, muzejs ir atvērts izmantot arī mūsdienu tehnoloģiskās iespējas, piemēram, ar tiešsaistes nodarbību “Ko Tu zini par Latviju?”, nodrošinot iespēju svinēt valsts svētkus attālināti.

Strādājot ar skolēniem, svarīgi ir mācību saturu un zināšanas sasaistīt ar reālo dzīvi, mācīties iedziļinoties, būt šeit un tagad – nodarbībā. Lai to panāktu un noturētu skolēnu uzmanību, ir jāizmanto plašs mācību metožu klāsts. Mācīšanās iedziļinoties – šis pieejas īstenošanai ir jāizveido atbilstoša vide muzejā – jēgpilna, mainīga, izzinoša, pētīt, mācīties un darboties rosinoša. Svarīgi, lai

mācību vide ir orientēta uz savstarpēju uzticēšanos, sadarbību, kas veicina skolēnu patstāvību un rīcībspēju. Visbiežāk Cēsu muzeja nodarbībās veidojam sarunu ar skolēniem, sniedzam iespēju pašiem izzināt, rast jaunas zināšanas un pielietot jau esošās. Piemēram, darbs ar atslēgas vārdiem, tekstu, darbs pāros, citu skolēnu mācīšana, kas ir viens no efektīgākajiem mācīšanās veidiem. Tiek izmantota arī spēles metode, kad svarīgi ir ievērot noteikumus. Nodarbības notiek arī pilsētas vēsturiskajā vidē, kur bērni atklāj un ierauga konkrētas vietas un objektus pilsētvidē.

Lai nodarbība būtu jēgpilnāka, un skolēni uz to nāktu jau sagatavojušies, pirms nodarbības, sadarbībā ar skolotāju, skolēni saņem mājas darbu, visbiežāk tā ir vecāku vai ģimenes locekļu intervijs. Nodarbības noslēgumā tiek pievērsta uzmanība atgriezeniskās saites sniegšanai skolēniem par mācīšanās procesu muzejā un skolēnu refleksijai par savu darbu.

Lielā interese un laicīgā pieteikšanās patriotiskajām nodarbībām apliecina skolu vajadzību pēc šāda veida muzejpedagoģijas. Skolēni, vecāki un pedagogi atsauksmēs novērtē ne tikai nodarbību interaktivitātes, bet arī gūto emocionālo ietekmi. Bērnu vēlme atgriezties ekspozīcijā un spontāna patriotisku dziesmu dziedāšana pēc nodarbībām ir vislielākais gandarijums un apstiprinājums muzejpedagoģiskā darba jēgpilnumam.

Mūžizglītība muzejā. Izaicinājumi un ieguvumi

Ilona Ozola, Bauskas pils muzejs

Mūžizglītības galvenie darbības virzieni – attīstīt iemaņas un prasmjes visā dzīves garumā, personiskā izaugsme un mūsu spēja aktīvi sadarboties ar sabiedrību, kurā mēs dzīvojam, iegūto zināšanu un prasmju pēctecība. Kā zināms, mūžizglītība var būt īstermiņa vai ilgtermiņa. Manuprāt, svarīgi ir noteikt, kurā virzienā iet šo mūžizglītības ceļu un vai muzejs tam ir gatavs.

Bauskas pils muzejā jau vairāk nekā 19 gadus tiek praktizēta unikāla ilgtermiņa mūžizglītības pieredze. Muzejā darbojas seno deju amatieru kolektīvs ar muzeālu darbības virzienu. Grupas sastāvā ir dažādu profesiju pārstāvji, kurus interesē kultūras vēstures izziņāšana, Bauskas pils pastāvēšanas laika sadzīves un galma kultūra. Nodarbības notiek bez maksas, bet dalībnieku ieguldījums ir personīgo kostīmu izgatavošanā. Patreiz gandrīz visiem ir vienkāršo pilsētnieku kārtas kostīmi. Katram dejojājam tērps nedaudz atšķiras no pārējiem. Par pamatu tērpu izgatavošanai izmantoti attēli no attiecīgā perioda (16. gs. -17. gs. sākuma) gravīrām un gleznām. Visu kostīmu darināšanai ir izmantotas vēsturiskajās drēbnieku grāmatās atlasītas piegrieztnes, kas izdotas Eiropā. Dažiem dalībniekiem ir arī galminieku kostīmi. Tie ir veidoti pēc vēsturisku personu parādes portretos redzamu tērpu parauga. Katrs no šo kostīmu vēsturiskajiem valkātājiem ir bijis saistīts radnieciskām saitēm ar Kurzemes un Zemgales hercogu Ketleru dzimtu.

Organizējot un attīstot seno deju amatieru kolektīvu, muzejs ir sastapies ar vairākiem muzeāla rakstura izaicinājumiem. Bija jāiedziļinās tādos jautājumos, piemēram, kā pētīt un praktizēties seno deju interpretācijā un deju pierakstu lasīšanā, kā piesaistīt profesionālus mūziķus, kā atrast starptautiskus seno deju pedagogus un mūziķus konsultēšanā, meistarklašu vadīšanā Bauskas pilī. Veikts liela apjoma papildus darbs, lai sagatavotu mācību materiālu – veiktu nošu materiālu un mūzikas ierakstu atlasi un iegādi. Daudz laika prasījis darbs ar mūziķiem, deju pierakstu izstrāde un to mācīšana, pētnieciskā materiāla aprobācija un repertuāra sagatavošana, pielāgošana konkrētā pasākuma raksturam, dalība starptautiskos seno deju pētnieku, interpretu forumos kā lektoram vai klausītājam un amatierkolektīva vadīšana muzejā.

Pārdomājot Bauskas pils muzeja pieredzi seno deju praktizēšanā, jāatzīst, ka tā ir rezultējusies ar vairākiem muzeāliem ieguvumiem, jo panākta:

1. Vietējo iedzīvotāju iesaiste muzeja dzīvē, piemēram, līdzdarbošanās kā brīvprātīgajiem muzeja pasākumos ilustrējot, 16. gs. beigu – 17. gs. sākuma sadzīvi.
2. Nemateriālās kultūras mantojuma pēctecība. Apgūstot seno deju repertuāru

un renesanses perioda manieres, spēles un sadzīves kultūru, zināšanas un prasmes tiek pielietotas praktiski ne tikai Bauskas pils pasākumos, bet arī demonstrētas un mācītas ārpus muzeja.

3. Viena deju grupas dalībniece ir apmācīta kā ekskursiju vadītāja un atsevišķu muzejpedagoģisko programmu vadītāja Bauskas pilī. Viņa kā ārštata gide darbojas vairāk nekā 10 gadus, nodrošinot kvalitatīvus pakalpojumus muzeja apmeklētājiem.
4. Gūta starptautiska pētniecības pieredze, piedaloties zinātniskās konferencēs.
5. Dalība starptautiskās meistarklasēs ārzemēs ar vadošajiem sendeju pētniekiem un interpretiem.
6. Radošās izpausmes deju grupas kolektīvā, kopīgi gatavojot rekvizītus koncertuzvedumiem, kuri ir balstīti uz renesanses perioda aprakstiem un mākslas darbos redzamajiem prototipiem.
7. Bagāta uzstāšanās pieredze, jaunas prasmes, piemēram, dejojot un pielāgoties dzīvās mūzikas izpildījumam, kora dziedājumam utt. maksimāli pietuvināti 16. gs. beigu un 17. gs. sākuma vides interpretācijai.
8. Izstrādātas un dažādām mērķauditorijām demonstrētas vairākas koncertuzvedumu tēmas saistībā ar Bauskas pils vēsturi, izmantojot muzeja arheoloģisko un pētniecisko materiālu.

Bauskas pils nākotnē plāno turpināt pētīt un iestudēt koncertuzvedumus, sadzīves ainas, pilnveidot tērpus un papildināt aksesuārus, demonstrēt dejas un izglītēt muzeja apmeklētājus par renesanses laika sadzīves kultūru. Plānojam piedalīties starptautiskos senās vides rekonstrukciju pasākumos (16.-17. gs.), popularizējot muzeālās vērtības un pārstāvēt Latviju, kā arī gūstot jaunus kontaktus plašākai sadarbībai. Piedaloties Bauskas pils muzeja organizētajos pasākumos, seno deju grupa veicina nemateriālo kultūras tradīciju un zināšanu nodošanu nākamajai paaudzei.

Pieaugušo izglītība Tukuma muzejā

Santa Silava un Vineta Šulca, Tukuma muzejs

Tukuma muzejs ir akreditēts reģionālas nozīmes muzejs. Tas pilda visas normatīvajos aktos noteiktās funkcijas, lielu uzmanību pievēršot tieši izglītojošajam darbam. Nozīmīga muzeja mērķauditorija ir skolēni, kam tiek piedāvātas dažādas programmas gan aktivitātes “Latvijas skolas soma” ietvaros, gan arī novada un reģiona rīkoto skolēnu konkursu ietvaros.

Kopš 1997. gada, kad tapa pirmā muzejpedagoģiskā programma skolēniem “Kopējam gleznas”, muzejam izveidojusies ļoti cieša sadarbība ar vizuālās mākslas pedagogiem. Latvijas Republikas normatīvie akti nosaka pedagogam nepieciešamo izglītību un profesionālo kvalifikāciju, kā arī pedagogu profesionālās kompetences pilnveides kārtību. Rūpējoties par Tukuma novada un pārnovadu pedagogu profesionālās kompetences pilnveidi, Tukuma Mākslas muzejs sadarbībā ar Tukuma novada vizuālās mākslas pedagogiem realizējis 15 kursus dažādās tēmās. Kopš 2010. gada tajos piedalījušies 327 dalībnieki, kas saņēmuši apliecības. Pandēmijas laikā viens kurss notika tiešsaistē un tajos piedalījās 30 vispārīzglītojošo skolu mākslas pedagogi.

Gadu gaitā iegūtā pieredze un nepieciešamība pedagogiem celt kvalifikāciju, pamudināja muzeju 2007. gadā reģistrēties Izglītības un zinātnes ministrijas Izglītības iestāžu reģistrā. Pēc 2022. gadā ieviestajiem grozījumiem Profesionālās izglītības likumā, izvērtējām muzeja iestrādes un iespējas un nolēmām mainīt statusu no izglītības iestādes uz profesionālās tālākizglītības centru. Tukuma muzejs īsteno profesionālās tālākizglītības programmas un profesionālās pilnveides izglītības programmas muzeja specializācijas tēmās: mākslās, tradicionālajā kultūrā, kultūras mantojumā, muzejpedagoģijā un citās muzeja praktiskā darba jomās.

Muzejs jau daudzus gadus organizē arī pieaugušo mūžizglītības pasākumus. 1974. gadā pie muzeja sāka darboties aušanas pulciņš, kas 1999. gadā ieguva Tautas lietišķās mākslas studijas “Durbe” nosaukumu. Pulciņa vadītājas ir organizējušas audēju teorētisko un praktisko apmācību gan pašu spēkiem, gan pieaicinot izcilākos savas jomas speciālistus. Pateicoties Tukuma novada pašvaldības finansiālajam atbalstam, studijas dalībnieču darinājumi, tostarp novada tautas tērpu kolekcija, papildinājuši muzeja krājumu. Studijas dalībnieču darinājumi eksponēti Dziesmu svētku un citās izstādēs, arī Tautastērpu skatēs.

Tukuma muzejs organizē divu veidu pieaugušo izglītības pasākumus. Vienā gadījumā dalībnieki saņem apliecību par kursu beigšanu, otrā gadījumā, kad apgūst jaunas prasmes meistarklasēs, semināros vai radošās darbnīcās, apliecības nesaņem. Kopš 2007. gada Tukuma muzejs ir realizējis kursus dažādu vēsturisko tekstiltehniku apgūvē, mērķtiecīgi attīstot Tautas lietišķās mākslas studijas “Durbe” dalībnieku

meistarību, novada etnogrāfisko tradīciju, pārmantojamību un radošuma attīstīšanā. Realizēti 14 profesionālās pilnveides kursi, kuros piedalījušies 141 dalībnieki.

Tukuma Audēju darbnīcā realizētas profesionālās kompetences pilnveides apmācības pieaugušajiem, piemēram, jostiņu un prievīšu aušanā, cimda un zeķes darināšanā adatiņas pinuma tehnikā, kreklu šūšanā, dūraiņu adīšanā dubultadījuma tehnikā un arheoloģisko tērpu sastāvdaļu darināšanā. 2024. gadā tika uzsākta tālākizglītības kursa “Tradicionālās aušanas pamati” realizācija 160 stundu apjomā. Kursus jau ir beigušas sešas audējas. 2025. gadā uzņemta jau otrā grupa, kurā mācās 6 dalībnieces.

2017. gadā tika izveidota muzejpedagoģu iniciatīva “Nedarbnīca” (iniciatore A. Ozola), kas vismaz divas reizes gadā pulcē tos muzeju darbiniekus, kas veic izglītojošo darbu. Laika gaitā šī iniciatīva ir attīstījusies, izvirzot mērķi veicināt muzejpedagoģu profesionālās kompetences dažādās muzeālās tēmās, veicinot labās prakses piemēru izziņāšanu un organizējot arī tālākizglītības kursus. Muzejpedagoģijā Tukuma muzejs realizējis trīs profesionālās kompetences pilnveides kursus, kuros piedalījušies 98 dalībnieki un saņēmuši apliecības. Sadarbībā ar Latvijas Muzeju biedrību realizēts kurss par iniciatīvu „Latvijas skolas soma”, ko apguva trīs muzejpedagoģu grupas.

Muzeju jomā, tāpat kā citās nozarēs, notiek straujas pārmaiņas, tāpēc Tukuma muzejs ir pievērsies arī muzeju darbinieku tālākizglītībai. Uz to motivēja tieši nepieciešamība uzlabot Tukuma muzeja darbinieku profesionālo kvalifikāciju krājuma saglabāšanā. Tukuma muzejs realizējis divus kursus profesionālās kompetences pilnveidē krājuma priekšmetu saglabāšanā un restaurācijā. Vieni no tiem notika sadarbībā ar Latvijas Nacionālo arhīvu un tika veltīti bērza tāss izpētei un saglabāšanai, otri – sadarbībā ar SIA “Sēpija” veltīti papīra priekšmetu aprūpei. Šajosursos piedalījušies 44 dalībnieki.

Mūsdienu strauji mainīgajā pasaulē būtiska loma ir pieaugušo izglītībai jeb mūžizglītībai – izglītības procesam cilvēka dzīves garumā, kas balstās uz mainīgām vajadzībām iegūt zināšanas, prasmes un pieredzi, lai paaugstinātu vai mainītu savu kvalifikāciju vai nodarbošanās jomu atbilstoši darba tirgus prasībām, savām interesēm un vajadzībām. Pieaugušo izglītība nav saistīta ar konkrētu vecuma posmu, bet gan ar cilvēka motivāciju atgriezties izglītības procesā pēc sākotnējās izglītības pabeigšanas vai pārtraukšanas, lai iegūtu jaunas vai pilnveidotu esošās zināšanas, prasmes un kompetences.

Tukuma muzejs turpinās organizēt profesionālās tālākizglītības kursus savas specializācijas tēmās, piedāvājot cilvēkiem papildināt zināšanas un prasmes neatkarīgi no vecuma un izglītības līmeņa. Muzejs apzinās, ka sabiedrības vēlme iegūt jaunas vai pilnveidot pamatzināšanas un prasmes nav mazinājusies. Būtiski ir veicināt muzeja krājuma izmantošanas iespējas profesionālās kompetences pilnveidei caur kultūrvīdi, svarīgi ir saglabāt tautas tradīciju vērtības, kas sakņojas senā pagātnē, bet arī tādas, kas saistās ar mūsdienām.

Tukuma muzeja 90. jubilejai veltīta konference “SKATS NĀKOTNĒ”

Durbes pilī, M. Parka ielā 7, Tukumā
2025. gada 27. novembrī

Konferences organizators: Tukuma muzejs

Referātu kopsavilkumu autori

Sastādītāja: Agrita Ozola

Tekstu autori: Agrita Ozola, Solvita Ūdre, Iveta Blūma, Toms Ķikuts,
Ina Līne, Undīne Krūze, Inna Rozentāle, Paula Stutiņa un Ieva Trillo,
Guna Kalnača, Ginta Gerharde–Upeniece, Evita Muceniece, Ilona Ozola,
Santa Silava un Vineta Šulca

Dizains: Kristiāna Spriesle, Ģirts Bārenis

Projekta vadītāja: Egita Volinska

Par tekstu literāro redakciju atbild referātu autori

*Izmantotas referentu izvēlētas fotogrāfijas no Tukuma muzeja, Ventspils muzeja,
Valmieras muzeja, Latvijas Nacionālā vēstures muzeja, Dobeles novada muzeja,
Kuldīgas novada muzeja, Jūrmalas muzeja, Latvijas Nacionālā mākslas muzeja,
Cēsu muzeja, Bauskas pils muzeja*

